

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM
DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BÖLÜMÜ

BİLGİ EDİNME KANUNU VE İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİNDE UYGULANMA ŞEKİLLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Merve KÜÇÜKYAZICI

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Fethi GÜRÜN

İstanbul – 2014

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM
DALI
MAHALLİ İDARELER VE YERİNDEN YÖNETİM BÖLÜMÜ

BİLGİ EDİNME KANUNU VE İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR
BELEDİYESİNDE UYGULANMA ŞEKİLLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Merve KÜÇÜKYAZICI

Tez Danışmanı
Yrd. Doç. Dr. Fethi GÜRÜN

İstanbul – 2014

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

Yüksek Lisans Tez Onay Belgesi

Enstitümüz Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı Mahalli İdareler ve Yerinden Yönetim Tezli Yüksek Lisans Programı Y1212.180038 numaralı öğrencisi **Merve KÜÇÜKYAZICI**'nın "**BİLGİ EDİNME KANUNU VE İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'NDE UYGULANMA ŞEKİLLERİ**" adlı tez çalışması Enstitümüz Yönetim Kurulunun 29.05.2014 tarih ve 2014/13 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından **ay. Bilgi** ile Tezli Yüksek Lisans tezi olarak **kabul** edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

İmzası

Tez Savunma Tarihi :07/07/2014

1) Tez Danışmanı: Dr. Fethi GÜRÜN

2) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Ali İhsan ÖZEROĞLU

3) Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Ramazan KURTOĞLU

Not: Öğrencinin Tez savunmasında **Başarılı** olması halinde bu form **imzalanacaktır**. Aksi halde geçersizdir.

ÖN SÖZ

Kamu yönetimi, yirminci yüzyılın ikinci yarısında yönetim alanında meydana gelen önemli değişimlerden etkilenmiş ve kamu yönetimine şeffaflaşma, denetime açıklık, hesap verebilirlik gibi yeni kavramlar girmiştir. Yeni kamu yönetimi anlayışında yönetimde şeffaflık, denetime açık olma ve hesap verebilirlik önemli unsurlar olarak öne çıkmıştır. Kamu yönetiminde halkla ilişkilerin önemi daha da artmıştır. Bu konuda çabalar önem kazanmıştır. Kurumlar, vatandaşlarla daha etkin iletişim kurma çabasına girmiştir. Bununla birlikte, kendilerini tanıtma faaliyetlerine ağırlık vermişlerdir. Bilgi Edinme Hakkı da kamu yönetiminde halkla ilişkilerin içinde değerlendirilmektedir. Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı kanunla düzenlenmiş ve kamu yönetiminin halka açılması ve şeffaflaşmasını amaçlamıştır.

Bu çalışmada, Türk kamu yönetiminde halkla ilişkilerin yeri ve bu kapsamda Bilgi Edinme Hakkının önemi ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Bilgi Edinme Hakkı, şeffaflaşma ve katılım ile ilgili bir kavramdır. Son yıllarda katılım da çok önem verilen bir kavram bulunmaktadır. Katılım, demokrasinin bir gereği olarak önem kazanmaktadır. Öyle ki bir demokraside katılım ne kadar fazla ise, o oranda demokrasinin daha iyi işlediği düşünülmektedir. Şeffaflaşma ve katılım kavramları arasında da bir ilişki söz konusudur. Şeffaflaşmanın sağlanması için katılımın sağlanması gerekmektedir. Bu, şeffaflığın sağlanmasında en önemli unsurlardan biri bulunmaktadır. Katılımcılık sağlanarak kamuoyu denetimi etkinleştirilmektedir. Şeffaflaşmanın en önemli aracı hesap verebilirliği sağlamak bulunmaktadır. Böylece Bilgi Edinme Hakkı da önem kazanan bir kavram olarak öne çıkmaktadır.

Gelişmiş ülkelerde yıllardır uygulanan yönetimde açıklık anlayışı, Türk kamu yönetimi için yeni bir kavram bulunmaktadır. Bu çalışmada Türk kamu yönetimindeki önemli değişimler gözler önüne serilmekte ve kamu yönetimimizin şeffaflaşma, denetime açılma ve hesap verebilirlik çabaları ve ilgili süreçler açıklanmaktadır. Çalışmada Bilgi Edinme Hakkı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB)’ndeki uygulamaları tüm ayrıntılarıyla incelenmektedir. Bilgi Edinme Kanunu, ülkemizde yönetimde açıklık, şeffaflık, hesap verebilirlik uygulamaları için atılmış önemli adımlardan biri bulunmaktadır. Çalışmada, Bilgi Edinme Kanunu gerçekten

yararlı olmuş mudur, yararlı olmuş mudur, neler sağlamıştır, İBB’de bu konuda yapılan çalışmalar nelerdir gibi sorulara da yanıt aranmıştır.

Bu çalışmanın hazırlanmasının amaçlarından birisi de vatandaşlarımızın ister eğitilmiş olsun, ister eğitimsiz olsun Bilgi Edinme Kanunu hakkında bilgi sahibi olmamalarıdır. Kanun hakkında bilgi sahibi olanların ise bu kanunun yerel yönetimlerde yani kamuda uygulanabilirliği ile ilgili bilgi sahibi olmadıkları görülmektedir. Bilgi Edinme Kanununun bir kanun maddesi olmanın dışında yerel yönetimlerde de kullanılan bir kanun olduğu ile ilgili vatandaşların bilgilendirmeleri için kamu yönetimleri tarafından yapılması gerekenler hakkında da yazıda kanun maddelerinin kapsamı dâhilinde bilgi verilmiştir.

Yüksek lisans eğitimim süresinde değerli görüş ve önerileri ile Bilgi edinme Kanunu hakkında çalışma hazırlama fırsatını bana veren ve bu süreçte desteğini esirgemeyen tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Fethi GÜRÜN’ e yardım ve katkılarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa No.</u>
ÖN SÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR	vi
TABLolar	vii
ŞEKİLLER	viii
GİRİŞ	1

1. BÖLÜM

1. KAMUDA YENİDEN YAPILANMA İHTİYACI VE DEVLETİN DEĞİŞEN ROLÜ	3
2. KAMU YÖNETİMİNDE GİZLİLİK VE KAPALIKLIK.....	5
3. AÇIKLIK VE ŞEFFAFLIK KAVRAMININ ORTAYA ÇIKIŞI.....	10
3.1. AÇIKLIK VE ŞEFFAFLIĞIN TANIMI.....	10
3.2. AÇIKLIK VE ŞEFFAFLIĞIN ÖNEMİ.....	12
4. KAMUDA ŞEFFAFLIĞIN TESİS EDİLMESİ	14
5. HESAP VERME SORUMLULUĞU	15
5.1. HESAP VERİLEBİLİRLİK NEDİR?	15
5.2. KAMUDA HESAP VERİLEBİLİRLİĞİN ÖNEMİ VE İŞLEYİŞİ	17
5.3. YENİ KAMU ANLAYIŞI VE HESAP VERİLEBİLİRLİK ARASINDAKİ İLİŞKİ.....	17
5.4. KAMUDA HESAP VERİLEBİLİRLİK VE DENETİM.....	18
6. BİLGİ EDİNME AÇISINDAN TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE ETİK YASAL ALTYAPI	19

7. BİLGİ EDİNME AÇISINDAN TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE MEVZUATIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ.....	26
8. TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE AÇIKLIK VE ŞEFFALIĞIN UYGULANIŞI.....	28
9. ŞEFFAFLIĞIN ARTIRILMASI VE YOLSUZLUKLARLA MÜCADELE KONUSUNDA SON YILLARDA YAPILAN BAŞLICA DÜZENLEMELER	36
10. MEVZUATTA BİLGİ EDİNME HAKKI VE KULLANILMASI.....	38
11. BİLGİ EDİNME HAKKININ SINIRLARI	39
12. BİLGİ EDİNME HAKKI KAPSAMINDA KAMU İDARELERİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ	42
13. BİLGİ EDİNME HAKKI İHLALİNİN SORUMLULUĞU	45

2. BÖLÜM

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞINDA BİLGİ EDİNME YOLLARI VE UYGULANIŞI.....	48
1. BİLGİ EDİNME BAŞVURU FORMU	48
1.1. ŞAHSİM ADINA (BİREYSEL/GERÇEK KİŞİ) BAŞVURU FORMU	48
1.2. KURUMUN ADINA (TÜZEL KİŞİ) BAŞVURU FORMU	50
2. BİLGİ EDİNMENİN İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞINDA UYGULANMASI.....	52
2.1. BEYAZMASA	54
2.1.1. Beyaz Masa Ön Büro Formu.....	62
2.1.2. Alo 153 Çağrı Merkezi.....	62
2.1.3. Beyaz Masa Çözüm Ekibi	63
2.1.4. Onay Ekibi.....	63
2.2. HALKLA İLİŞKİLER MÜDÜRLÜĞÜNÜN YÜRÜTTÜĞÜ DİĞER FAALİYETLER.....	64

3. İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞINA YAPILAN BİLGİ EDİNME BAŞVURULARINA İLİŞKİN İSTATİSTİK BİLGİLERİ	65
3.1.BİLGİ EDİNME BAŞVURULARININ BİRİMLERE GÖRE DAĞILIMI ..	65
3.2. BİLGİ EDİNME BAŞVURULARININ VATANDAŞA VERİLEN CEVAP ŞEKLİNE GÖRE DAĞILIMI	66
3.3. BİLGİ EDİNME BİRİMİNE GELEN BAŞVURULARIN ÇÖZÜM TİPİNE GÖRE DAĞILIMI	67
3.4. BİLGİ EDİNME BİRİMİNE GELEN BAŞVURULARIN KURULA İTİRAZ BİÇİMİNE GÖRE DAĞILIMI	68
3.5. BİLGİ EDİNME BAŞVURULARININ CEVAP BİÇİMİNE GÖRE DAĞILIMI	69
SONUÇ.....	70
KAYNAKÇA	72
ÖZET.....	76
ABSTRACT	77

KISALTMALAR

BEHK	Bilgi Edinme Hakkı Kanunu
İBB	İstanbul Büyükşehir Belediyesi
TCK	Türk Ceza Kanunu

TABLOLAR

	<u>Sayfa no.</u>
Tablo 1.1. Karşılaştırmalı Kamu Hizmeti Değerleri	22
Tablo 1.2. Türk Kamu Yönetiminde Etik Yasal Altyapı.....	24
Tablo 1.3. Kamu Yönetiminde Yolsuzluk, Rüşvet ve Etikle İlgili Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Anlaşma ve Kararlar	26
Tablo 2.1. Şahsım Adına (Bireysel/Gerçek Kişi) Başvuru Formu.....	48
Tablo 2.2. Kurumun Adına (Tüzel Kişi) Başvuru Formu	50
Tablo 2.3. Beyaz Masa başvuru verileri.....	55
Tablo 2.4. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nda Genel Yönetim – Güçlü ve Geliştirilmesi Gereken Yönler ve Öneri ve Tedbirler.....	57
Tablo 2.5. Bilgi Edinme Başvurularının Birimlere Göre Dağılımı.....	65
Tablo 2.6. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na Yapılan Bilgi Edinme Başvurularının Vatandaşlara Verilen Cevap Şekline Göre Dağılımı.....	67
Tablo 2.7. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Bilgi Edinme Birimi'ne Gelen Başvuruların Çözüm Tipine Göre Dağılımı.....	67
Tablo 2.8. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Bilgi Edinme Birimi'ne Gelen Başvuruların Kurula İtiraz Biçimine Göre Dağılımı.....	68
Tablo 2.9. Bilgi Edinme Başvurularının Cevap Biçimine Göre Dağılımı	69

ŞEKİLLER

	<u>Sayfa no.</u>
Şekil 1.1. Kamu Performans Ölçütleri Şeması	8
Şekil 1.2. Kurumsal Yönetimin Bileşenleri	12
Şekil 1.3. Etik Altyapı.....	20
Şekil 1.4. Kamu Yönetimine ve Etik Rejime Göre Ülkeler.....	21
Şekil 1.5. Kurumsal Yönetim Süreçleri	30
Şekil 1.6. 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Kapsamı	33
Şekil 1.7. Türk İdare Teşkilatı	43
Şekil 1.8. İşletmelerin Temel Yönetimsel Fonksiyonları	46
Şekil 2.1. İstanbulluların Beyaz Masa'ya Başvuru Yolları.....	56
Şekil 2.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde Santral Hizmetleri, 2012.....	62
Şekil 2.3. Beyazmasa	63

GİRİŞ

Yirminci Yüzyılın ikinci yarısında dünyada yönetim alanında önemli değişimler olmuş ve yönetime kurumsallaşma, yönetişim, şeffaflaşma, denetime açıklık, hesap verebilirlik vb. yeni kavramlar girmiştir. Türkiye de yönetim alanında dünyada meydana gelen böylesi değişimlerden etkilenmiş ve Türk kamu yönetimi yeni ortaya çıkan bu kavramlarla zaman içerisinde tanışmıştır. Bilgi Edinme Hakkı, bu kavramlardan biri bulunmaktadır. Bilgi Edinme Hakkı, kurumların şeffaflaşmasının, hesap verebilirliklerinin tesis edilmesinin ve etkin halkla ilişkilerinin bir gereği olarak düşünülmekte, böylece önem kazanmaktadır. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu Türkiye’de 24 Nisan 2004’de yürürlüğe girmiştir. Böylece ülkemizde kamu yönetiminde açıklık, şeffaflaşma ve kurumların daha demokratik işlemesi sağlanmıştır.

Bilgi Edinme Hakkı, kamu yönetiminde şeffaflaşmanın bir gereği olarak önem kazanmaktadır. Böylece Türkiye’deki ve çalışmada analiz edilen İBB’deki uygulamaları önem kazanmaktadır. Şeffaflaşma en başta kamu idarelerinin dış çevreye açılması anlamına gelmektedir. Vatandaşlar, kurumların çalışmalarından haberdar edilmekte ve haberdar olmaktadır. Bilgi Edinme, katılım ile ilişkili bir kavramdır da. Yerel yönetimlere katılımın bir aracıdır. Bu şekilde de önem kazanmaktadır.

Kamu yönetiminde geleneksel yönetim anlayışları yerini çağdaş yönetim anlayışlarına bırakmıştır. Kurumlar artık kapalı olarak yönetilmemekte, halka açık yönetim sergilenmektedir. Vatandaşlar kamu yönetimlerinin icraatlarını, finansal tablolarını, programlarını, hizmetlerini görebilmekte, denetleyebilmekte ve bu konuda önerilerde bulunabilmektedir. Böylece yerel yönetimlerde katılım da artmış olmaktadır.

Yönetimde şeffaflaşmanın sağlanmasının kamu yönetiminde birçok faydası görülmektedir. Örneğin bu şekilde yolsuzlukların önüne geçilebilmekte, yolsuzlukla etkin mücadelenin önü açılmaktadır. Şeffaflığın artırılması yolsuzluklar ile mücadelede başarının sağlanması için önemlidir. Bu sayede kamudaki yetkililer yetki ve görevlerini toplumun yararına kullanmaya, yolsuzluklarla mücadele etmeye ve

etik kurallara bağlı kalmaya özen göstermektedirler. Türk kamu yönetiminde etik, devlete karşı güven oluşmasının bir unsuru bulunmaktadır.

Ülkemizde bilgi edinme kanunu, bilgi edinme hakkını yasal bir zemine kavuşturmuştur. Uygulanması ile ilgili dikkat edilmesi gereken hususlar bulunmaktadır. Vatandaşların uygulanması ve yasanın sınırlılıkları ile ilgili bildirilmesi önem taşımaktadır.

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu hakkında kafalarda oluşan soru işaretlerine bu çalışmanın, bir nebze olsun cevap niteliği taşıması konusunda yararlı olmaya çalışılmıştır.

Çalışmanın Birinci Bölümünde, kamuda yeniden yapılanma ihtiyacı ve devletin değişen rolü, kamu yönetiminde gizlilik ve kapalılık, açıklık ve şeffaflık kavramları, şeffaflığın artırılmasında izlenen yollar, hesap verme sorumluluğu, bilgi edinme açısından Türk kamu yönetiminde etik yasal altyapı, Türk kamu yönetiminde mevzuatın değerlendirilmesi ve çözüm önerileri, yine Türk kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflığın uygulanması, şeffaflığın artırılması ve yolsuzluklarla mücadele konusunda son yıllarda yapılan başlıca düzenlemeler, mevzuatta bilgi edinme hakkı ve kullanılması, bilgi edinme hakkının sınırları, bilgi edinme hakkı kapsamında kamu idarelerinin yükümlülükleri ve bilgi edinme hakkı ihlalinin sorumluluğu gibi önemli konular üzerinde durulmaktadır.

İkinci Bölümde, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığında bilgi edinme yolları ve uygulanışı araştırılmaktadır. Bu kapsamda bilgi edinme başvuru formu ile ilgili açıklamalar yapılmakta, bilgi edinmenin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığında uygulanması ile ilgili açıklamalarda bulunulmakta ve İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına yapılan bilgi edinme başvurularına ilişkin istatistik bilgiler aktarılmaktadır.

Sonuç bölümünde, çalışma boyunca türetilen çeşitli sonuçlar bir araya getirilmekte ve bunlar varlığında bir değerlendirme yapılmaktadır.

Kaynakça bölümünde de çalışma için yararlanılan muhtelif kaynaklar alfabetik sırada listelenmektedir.

1. BÖLÜM

1. KAMUDA YENİDEN YAPILANMA İHTİYACI VE DEVLETİN DEĞİŞEN ROLÜ

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında meydana gelen önemli değişimler dünyada kamu yönetimini de kökten etkilemiştir. Geleneksel kamu yönetimi anlayışı yerini yeni kamu yönetimi anlayışına bırakmıştır. Yeni kamu yönetimi anlayışında şeffaflık, denetim ve hesap verebilirlik gibi kavramlar önem kazanmış ve öne çıkmıştır.

Dünyada uygulanan Klasik Okul taraftarlarının iktisat politikalarıyla devletlerin borçları ile birlikte kamu açıkları da çok artmıştır. Bunun sonucunda eleştiri okları Klasik okula yönelmiştir. Bu ortamda yeni iktisat okulları ve bunların kuramları ortaya çıkmıştır. Keynesyen iktisat görüşü bunun başını çekmiştir. Bu yeni ekonomi anlayışında Klasik okulun tersine devletin gerekli alanlarda ve durumlarda ekonomiye müdahale etmesinin zaruri olduğu düşünülmektedir.

Dünyada ekonomiye devletin müdahale etmediği ekonomi anlayışından refah devleti anlayışına doğru bir gidiş olmuştur. Refah devleti anlayışı devletin ekonomiye aktif ve kapsamlı müdahalelerde bulunmasını ifade etmektedir. Refah devleti anlayışında; piyasa ekonomisinin başarısızlığını ve yetersizliğini ortadan kaldırmak için, devlet tarafından piyasalara müdahale edilmektedir. Bu anlayışta devlet müdahaleci, düzenleyici ve dağıtıcı devlet rolünü üstlenmektedir.

Sosyal devlet anlayışı ile devlet piyasaların başarısız olduğunu düşündüğü noktalarda piyasalara müdahale etmiş. Başta eğitim ve sağlık olmak üzere refah devleti anlayışı ile hizmetler sunmuş. Devlet vatandaşlarına kendi eli ile iş imkânları oluşturmuştur.

Zamanla Keynesyen iktisadın da eksik bazı noktalarının olduğu görülmüştür. Keynesyen iktisat teorisinin uygulamalarından da arzu edilen hususlarda olumlu sonuçlar alınamadığı görülmüştür. Böylece bu iktisat görüşünün devamında da yeni bazı iktisat görüşleri ve kuramları ortaya çıkmıştır. Bunların başında da neoliberal iktisat görüşü yer almıştır. Bununla birlikte dünyada bir küreselleşme süreci

yaşanmıştır. Ancak bu dönemde devletlerin borçları ve kamu açıkları daha da artmış ve kamuda usulsüzler de çok çoğalmıştır.

Dünyada küreselleşme ile birlikte 1980'lerde neoliberal politikalar dünyada hakim olmuştur. Zamanla uygulanan bu neoliberal politikalara da büyük eleştiriler yapılmıştır. Devletlerin kamu açıkları artınca buna acil önlemler almak gerekmiştir.

Dünyada meydana gelen, yukarıda bahsedilen böylesi süreçlerden ve özellikle de küreselleşme sürecinden kamu yönetimi de çok etkilenmiş ve yeniden şekillenmeye başlamıştır. Devlet önceki dönemlerde ekonomik ve sosyal açıdan birçok görev üstlenirken, günümüzde sadece düzenin tesisi ve devamını sağlamak ile yetinmektedir. Ulus devletin rol ve öneminin azaldığı bu yenedünya düzeninde küreselleşmenin etkisi büyük olmuştur. Küreselleşme dünyanın siyasal, ekonomik ve sosyal anlamda bütünleşmesi ve yeni bir dünya düzeni olarak tanımlanabilmektedir.¹ Dünyanın tek bir mekan olarak algılanacak kadar küçülmesi olarak yorumlanabilmektedir. Küreselleşme ile dünya boyunca yapılan ekonomik faaliyetler birbirine bağlanmış ve bağımlı hale gelmiştir. Küreselleşme devletin yapısal ve işlevsel açıdan dönüşümünde çok etkili olmuştur. Küreselleşme ile birlikte kamu ekonomisinin görev ve fonksiyonları yeniden tanımlanmıştır. Devlet küçülmüş ve piyasa ekonomisi etkin kılınmıştır. Küreselleşme ile birlikte bilgi teknolojilerindeki gelişmeler de kamu yönetiminde şekillendirici etkiye sahip olmuştur. Bilginin ve işlenmesinin önemi artmış, birimler arasındaki iletişimde etkinlik sağlanmıştır. Geleneksel bürokratik mekanizma yerini çağdaş bir mekanizmaya bırakmıştır. Küreselleşme ile birlikte devletin kıt olan kamu kaynaklarının verimli ve etkin kullanılması, kamu kaynak kullanımında etkinliğin sağlanması gibi konular önem kazanmıştır. Kurumlarda da bu doğrultuda çağdaş yönetim ilkeleri uygulanmaya başlanmış ve uygulamaları görülmüştür.

Yeni kamu yönetimi anlayışında, kurumların şeffaflaşması ve denetime açılıp hesap verebilir olmaları önem kazanmıştır. Kurumlar, kurumsal yönetim yaklaşımı ile yönetilmeye başlanmıştır. Böylece kurumlarda denetimin sağlanıp ve usulsüzlüklerin önüne geçilip açıklarının azaltılması hedeflenmiştir. Burada geçen kurumsal yönetim kavramına açıklık getirilecek olursa, kurumsal yönetim, kurum ve

¹ Oya Aytemiz Seymen ve Tamer Bolat, **Küreselleşme ve Çok Uluslu İşletmecilik**, 1.Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2005, s.4

Memnuniyetin en az özel sektörde olduğu gibi, kamu sektöründe de önemli olduğu ifade edilmektedir. Etkinliğin sağlanabilmesi için, yönetsel süreçleri sürekli denetleyebilecek çoklu bir denetim sisteminin var olması gerektiği söylenmektedir.⁵ Böylesi bir denetimin yapılabilmesi için yönetimlerin şeffaflaşması önem taşımaktadır. Şeffaflaşma ile kurumların işleyişinde etkinlik ve verimlilik sağlanabildiğinden zamanla klasik kamu yönetimini benimseyen ülkeler bile yönetim anlayışında şeffaflığın önemini kavramaya başlamış ve bu yönde iyileştirmeler yapmak için kanunlar çıkarmışlardır.

Kamu yönetimi denildiğinde aklımıza gizliliğin fazlasıyla olduğu bir yapı gelmektedir. Bu düşüncenin temelinde kamu yönetimi ile ilgili şimdiye kadar görmüş olduğumuz uygulamalar vardır. Bunlar yerini çağdaş yönetim uygulamalarına bırakmıştır. Geleneksel kamu yönetimi anlayışında bireylerin çıkarları ön plana geçebilmekte, denetim ve müeyyideler bulunmamaktaydı. Bu kamu yönetiminde gizliliğin bir sonucuydu. Kamuda gizlilik anlayışı hüküm sürdüğü sürece kişiler ellerinde bulunan bu gücü kendi çıkarları için kullanmaya devam etmekte ve bu kişiler için kamu yararı ikinci planda yer almaktaydı.

Yukarıda açıklanan dönüşümler kamu yönetimi alanında Türkiye’de de yaşanmıştır. Örneğin 5018 sayılı Kanun çıkarılmıştır. Onunla kamu mali yönetim ve kontrol sistemimizin uluslararası standartlara ve Avrupa Birliği normlarına uygun hale getirilmesi amaçlanmıştır.⁶ 5018 Sayılı Kanun’un çıkarılmasının başlıca amaçları şunlar olmuştur;

- Kamu mali sistemimizde değişime olanak tanımak,
- Güçlü bir mali yönetime geçişin zeminini hazırlamak,
- Kamuya denetim getirmek,
- Kamu yönetimimizin kurumsal bir anlayışla yönetilmesini sağlamak,
- Yönetim ve yönetim sistemlerinde şeffaflık, adillik, hesap verebilirlik ve sorumluluğu ilkeler haline getirmek,
- Ve genel olarak kamu yönetimimizin kalitesini artırmak.

⁵ M. Akif Çukurçayır, H. Tuğba Eroğlu ve Hayriye Sağır, “Yerel Yönetişim, Katılım ve Kent Konseyleri”, *Yerel Politikalar - Akademik Araştırma ve Düşünce Dergisi*, Yıl:1, Sayı:1, Ocak-Nisan, Çizgi Kitabevi, Konya 2012, s.96

⁶ Erkan Karaarslan (Edit.), 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Kapsamında Güncel Mali Sorunlar, Ankara, Muhasebat Kontrolörleri Derneği Yayını, Yayın No:11, 2006, <http://www.erkankaraarslan.org/wp-content/uploads/2012/10/23.4.pdf>, s.15

5018 sayılı Kanunun “Üçüncü Bölümü”, “*kamu kaynağının kullanılmasının genel esasları*” başlığını taşımaktaydı ve burada şeffaflık ve hesap verebilirlik konuları 7 ve 8 inci maddelerinde düzenlenmekteydi:

“Malî saydamlık

MADDE 7.- Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında denetimin sağlanması amacıyla kamuoyu zamanında bilgilendirilir. Bu amaçla;

a) Görev, yetki ve sorumlulukların açık olarak tanımlanması,

b) Hükümet politikaları, kalkınma planları, yıllık programlar, stratejik planlar ile bütçelerin hazırlanması, yetkili organlarda görüşülmesi, uygulanması ve uygulama sonuçları ile raporların kamuoyuna açık ve ulaşılabilir olması,

c) Genel yönetim kapsamındaki kamu idareleri tarafından sağlanan teşvik ve desteklemelerin bir yılı geçmemek üzere belirli dönemler itibarıyla kamuoyuna açıklanması,

d) Kamu hesaplarının standart bir muhasebe sistemi ve genel kabul görmüş muhasebe prensiplerine uygun bir muhasebe düzenine göre oluşturulması,

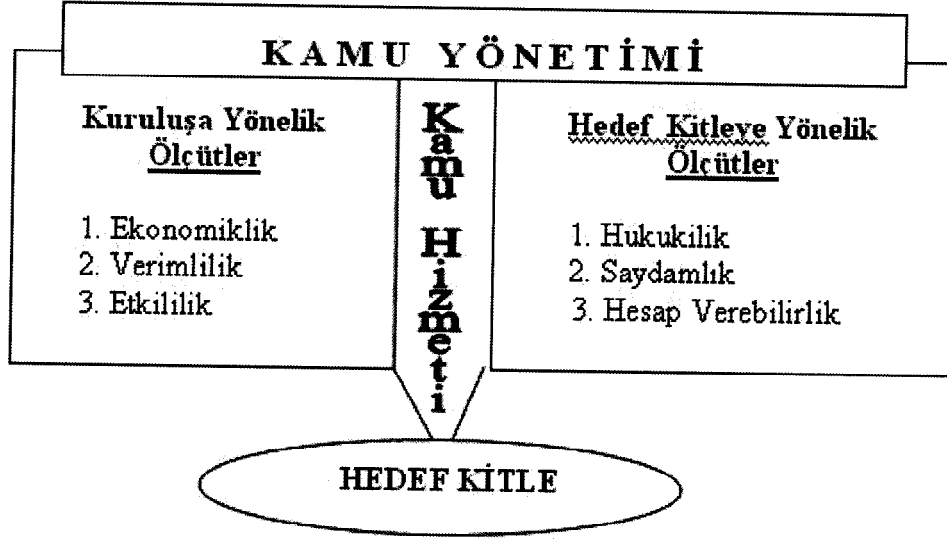
Zorunludur.

Malî saydamlığın sağlanması için gerekli düzenlemelerin yapılması ve önlemlerin alınmasından kamu idareleri sorumlu olup, bu hususlar Maliye Bakanlığınca izlenir.

Hesap verme sorumluluğu

MADDE 8.- Her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanlar, kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesinden, kullanılmasından, muhasebeleştirilmesinden, raporlanmasından ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınmasından sorumludur ve yetkili kılınmış mercilere hesap vermek zorundadır.”⁷

⁷ 5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf>

Şekil 1.1. Kamu Performans Ölçütleri Şeması.

Kaynak: T.C. İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi, Mülki İdare Amirlerinin Performans Kriterlerinin Belirlenmesi Araştırması (MİAPER), <http://www.arem.gov.tr/Arem/defaultarem.aspx?icerik=24> (Erişim 28/05/2014)

5018 Sayılı Kanun genel olarak aşağıdaki amaçları gerçekleştirmek için çıkarılmıştır:

- a- Kamu mali yönetiminde saydamlık ve hesap verebilirliği artırmayı, iç denetim ve dış denetim sistemlerinin uluslararası standartlara uygun hale getirilmesini, harcamaları ile ilgili olarak kurumların kontrol ve denetimlerinde inisiyatiflerinin genişletilmesi ve mali disiplinin sağlanmasını,
- b- Kamu idarelerinin gelir, gider ve yükümlülüklerini etkin, ekonomik ve verimli bir şekilde yönetmelerini sağlamak, bunun için görev, yetki ve sorumluluklarda dikkate alınarak mali işlemleri yürütecek kişilerin belirlenmesini ve buna göre gerekli mali sistemin oluşturulmasını,
- c- Kurumların stratejik plan ve bütçelerinin kalkınma planlarına, yıllık programlara, belirlenmiş esas ve usullere ve hizmet gereklerine uygun bir şekilde hazırlanmasını,

- d- Muhasebe sisteminin de uygun şekilde oluşturulmasını, karar, kontrol ve hesap verme süreçlerinin etkin çalışmasının sağlanmasını,
- a- Mali denetimin uluslararası belirlenmiş standartlara uygun olarak gerçekleştirilmesini,
- b- Dış denetimin kapsamının genişletilerek daha etkin hale getirilmesini, amaçlamıştır.⁸

5018 sayılı Kanun'un diğer bazı amaç ve hedeflerini de şunlar oluşturmaktaydı:

-Kamuya şeffaflık, hesap verebilirlik, adillik ve sorumluluk gibi kurumsal yönetim ilkelerinin entegre edilmesi.

-Kamu yönetimimizi çağdaş hale getirmek. Yönetim alanında dünyadaki gelişmelere ayak uydurabilmek.

-Kamuda etkin bir denetimin tesis edilmesi.

-Kamu yönetimimizin kalitesini yükseltmek.

-Kamu yönetimimizin gelişmesini sağlamak.

-Kamuda hataların azaltılması.

-Kamuda yolsuzlukların önüne geçebilmek.

-Kamu bütçelerinin hazırlanması, uygulanması ve kontrol edilmesi işlemlerinin nasıl yapılacağına düzenlenmesi.

-Mali işlemlerin muhasebeleştirme ve raporlanmalarını şekillendirmek.

-Kaynakların etkin ve verimli kullanılmasını sağlamak.

-Çok yıllık performansa dayalı bütçe sistemine geçiş yapmak.

-Mali saydamlık ve hesap verebilirliği tesis etmek.

-Kamu harcamalarında iç ve dış denetimi düzenlemek.

-Ve bütçe ile muhasebe uygulamalarında birliği ve bütünlüğü sağlamak.

---

⁸ Yılmaz Özkan, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Kapsamında İç Denetimin Değerlendirilmesi ve Öneriler, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Tez Dan.: Prof. Dr. Cemal İbiş), İstanbul 2008, s.7-8

3. AÇIKLIK VE ŞEFFAFLIK KAVRAMININ ORTAYA ÇIKIŞI

Açıklık ve şeffaflık kavramları; geleneksel kamu anlayışından yeni kamu anlayışına geçilmesi sürecinde kamu anlayışı açısından önemli belirleyici etkenler olmuşlardır. Yeni kamu yönetimi anlayışında açıklık ve şeffaflık başlıca düsturlardan birini oluşturmuştur. Uluslararası sözleşmelerde çok uzun zamandır açıklık ve şeffaflık kavramlarına değinilmiş ve devletlerin kanunlarında yerini almıştır. Avrupa Birliği de kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflık konusuna çok önem vermektedir. Dünya ile paralel Türkiye’de de uygulamaları yakın zamanlarda görülmeye başlanmıştır. Ülkemizde bu konuda önemli bir adımı 4982 sayılı ile çıkarılan Bilgi Edinme Hakkı Kanunu oluşturmuştur. Bu Kanun 2003 yılında ülkemizde çıkarılmıştır. Kanunun çıkarılmasıyla kamu yönetiminde şeffaflık ve açıklık uygulamaları ile ilgili önemli adımlar atılmıştır.

Çağdaş bir kamu yönetim sisteminde, kamu yönetiminin şeffaf ve katılımcı olması gerekmektedir.⁹

3.1. AÇIKLIK VE ŞEFFAFLIĞIN TANIMI

Açıklık ve şeffaflık kavramlarının karşılığı olarak Türkçede birçok kavram bulunmaktadır. Bu kavramların anlamları kadar kamu yönetimindeki kişiler tarafından nasıl yorumlandığı da önemli bulunmaktadır.

Yönetimde açıklık kavramı, şeffaflaşma ve demokratikleşme gibi anlamları içinde barındırmaktadır. Böylece önem kazanmaktadır. Açık yönetim ve hesap verebilirlik de benzer anlamlara sahip kavramlar bulunmaktadır. Açıklık ve şeffaflık vatandaşların yönetime katılmak adına istedikleri bilgi ve belgeye ulaşabilmelerini de ifade etmektedir.

Açıklık ve şeffaflık ilkeleri aynı anlama gelmekte fakat açıklık şeffaflığı da içine alan bir kavram bulunmaktadır. Yönetimde açıklık üç şeyi içermektedir;

⁹ Yunus Köse, Türkiye’de Kamu Mali Yönetiminde Yeniden Yapılanma ve 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun Türk Kamu Mali Yönetim Sistemine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Tez Dan.: Yard. Doç. Dr. Temel Gürdal), Sakarya, Eylül 2008, s.6

şeffaflık, ulaşılabilirlik ve cevap verilebilirlik. Burada şeffaflık, kamusal eylemlerin ve bu eylemleri gerçekleştirenlerin halkın denetimine açılması anlamına gelmektedir. Ulaşılabilirlik, vatandaşların kamusal bilgilere kolayca erişme imkânıdır. Cevap verilebilirlik ise vatandaşların görüşlerine, ihtiyaçlarına ve beklentilerine cevap vermeye hazır olma durumu olmaktadır. Kamu yönetiminde kapalılık devleti vatandaşa karşı duyarsız hale getirirken, gizlilik de devleti hem vatandaşa hem de kendi içinde bulunan çalışana karşı duyarsız hale getirmektedir. Şeffaflık, yönetimde meşruiyetin de bir gereğidir.¹⁰

Tüm bu yukarıda açıklanan sebeplerle yerel yönetimlerde açıklık kuralına büyük önem verilmektedir. Bu kapsamda belediyelerde yapılan meclis toplantılarının halka açık olması ve burada alınan kararların vatandaşlara duyurulması gerekmektedir. Bu yerel yönetimlerde katılımın ve demokrasinin işleminin bir gereği bulunmaktadır. Bununla birlikte vatandaşların bu konuda bilinçlendirilmeleri de önem kazanmaktadır.

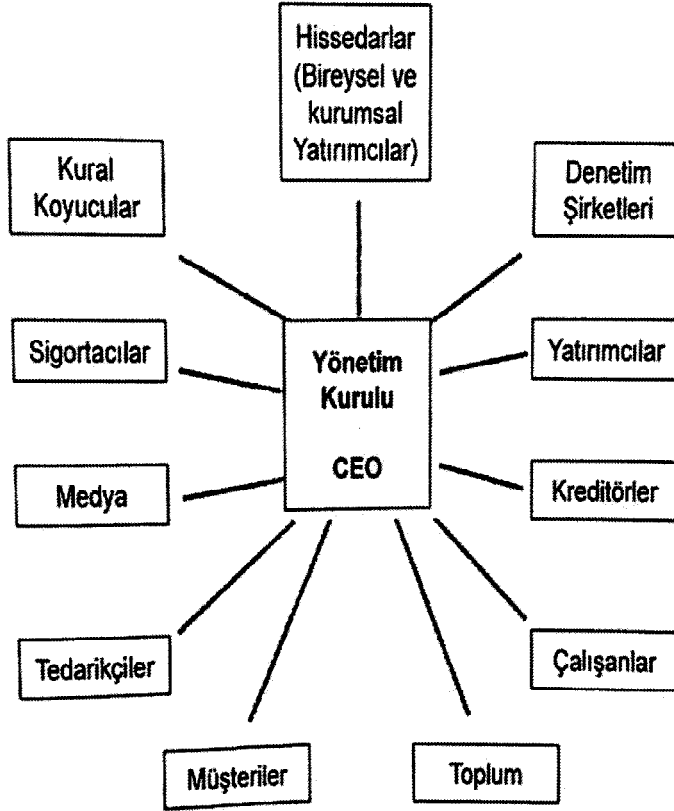
Şeffaflık, *“her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında denetimin sağlanması amacıyla kamuoyunun zamanında bilgilendirilmesi”* olarak tanımlanmaktadır.¹¹ Kamu yönetiminde şeffaflaşma ile kurumların çalışmaları, kaynakları kullanmaları, finansal tabloları, hizmetleri, amaç ve programları ile ilgili olarak vatandaşların bilgilendirilmesi sağlanmaktadır. Bu konu vatandaşların bilgi edinme hakkı kapsamında değerlendirilmektedir.

Kurumların şeffaflaşması ve açık hale gelmesi pek çok fayda üretmektedir. Katılımı artırdığı gibi kurumlarla vatandaşlar arasında bir güven ortamının tesis edilmesini de sağlamaktadır. Kamuda hesap verme sorumluluğunu sağlamaktadır.

¹⁰ Çukurçayır, Eroğlu ve Sağır, *agm*, s.96

¹¹ T.C. İçişleri Bakanlığı – Strateji Geliştirme Başkanlığı, İç Kontrol Temel Terimler Sözlüğü -100 Kelimedede İç Kontrol-, 2012, http://www.strateji.gov.tr/ortak_icerik/strateji/ickontrol/%C4%B0%C3%87%20KONTROL%20TEMEL%20TER%20C4%B0MLER%20S%C3%96ZL%C3%9C%C4%9E%C3%9C.pdf, s.11

Kurumsal yönetimin bileşenleri

Şekil 1.2. Kurumsal Yönetimin Bileşenleri.

Kaynak: Kurumsal Yönetim Konuları, <http://www.bagimsizdenetimsinavi.com/kurumsal-yonetim-konulari.html> (Erişim 28/05/2014)

3.2.AÇIKLIK VE ŞEFFAFLIĞIN ÖNEMİ

Açıklık ve şeffaflığın önemi, yukarıda açıklanan sağladığı birçok fayda ile artmaktadır. Türkiye’de yakın zamanda gerçekleştirilen yerel yönetimler reformunun da bir amacı önemine binaen yerel yönetimlerde açıklık ve şeffaflığın tesis edilmesi olmuştur. 1980 sonrası Türk Kamu yönetiminde reformlar yapılmıştır. Böylece yerel yönetimlerimizin açık ve şeffaf hale gelmeleri sağlanmıştır. Böylece beldelerimizde

katılımının artmasının önü açılmıştır. Kurumların açılması ve şeffaflaşması ile buralarda yapılan yolsuzluk, kayırmacılık ve diğer kurumlarda olması arzu edilmeyen fiillerin de önüne geçilebilmesi sağlanmıştır. Bu sorunların ve mevcut başka sorunların çözüme kavuşturulması için kamu yönetimimizde reformlar yapılmıştır.

Kamu yönetiminde alınan kararlar ve yapılan işlemlerde bireysel ve kişisel hesap verilebilirliğin sağlanması ve kamu yönetimindeki sorumluluk ve yetkilerin açıkça tanımlanması gerekmektedir.

Açıklık ve şeffaflık, kurumsal yönetimin önemli bir prensibini oluşturmaktadır. İyi yönetim uygulamalarının gereklerinden sayılmaktadır. Burada sözü edilen yönetim, birlikte yönetim anlamına gelmekte karar alma sürecine ve kamusal hizmetlerin sunumuna kamu kurumlarının yanı sıra diğer toplumsal örgütlerin de dahil olmasını içermektedir. Yönetişim, halkla birlikte yönetmek anlamına gelmektedir. Yönetişim, kaynakların etkin bir şekilde kullanımı için hesap verebilirlik, şeffaflık, sivil toplumun kamu politikalarına etkin katılımı ve hukuk devleti gibi ilkelere dayanmaktadır. Yönetişimin prensipleri; hukuka uygunluk ve hukukun üstünlüğü, katılımcılık, şeffaflık, hesap verebilirlik, denetime açık olma, etkinlik ve verimlilik, tutarlılık ve sorumluluk gibi prensipler olmaktadır. Yönetişim, yönetim olgusunda yeni bir yaklaşımdır. Yönetişim, yönetimin meşruiyet esasına dayanması, bunun için de şeffaf, hesap verebilir ve katılımcı olmasıdır. Coşkun'a göre meşruiyet şeffaflık, hesap verebilirlik ve katılımcılık ile sağlanmaktadır. *"İyi yönetim bir yönetimin ulaşılabilir, şeffaf, katılımcı, hesap verebilir olması anlamına gelmektedir."*¹² Burada katılım, halkın yönetime katılması ve yönetim süreçlerini denetlemesi ile olmaktadır. Halkın bunu yapabilmesi için yönetimin öncelikle şeffaf olması gerekmektedir. İyi yönetim yönetime tüm tarafların katkı yapması ile olmaktadır. Bunun içine kamu kurumları, yerel yönetimler, buralarda çalışanlar, vatandaşlar, iş çevreleri ve hükümet girdiği gibi sivil toplum örgütlerini de kapsamaktadır. Yönetişim, tüm bu açıklanan tarafların, var olan sorunların çözülmesi için ve alınacak kararlarda inisiyatif almalarını ifade eden bir kavram bulunmaktadır.

¹² Recai Coşkun, "Küreselleşme ve Yerel Yönetimler İçin İmalari", *Yerel Siyaset*, İstanbul, Okutan Yayınları, 1.Baskı, Ocak 2008, <http://www.yerelsiyaset.com/v4/medya/ysiyaset.pdf>, s. 74

4. KAMUDA ŞEFFAFLIĞIN TESİS EDİLMESİ

Kamu yönetiminde şeffaflık bu kadar önemli olunca, şeffaflığın tesis edilmesi için yapılacaklar ve izlenecek yollar da önem kazanmaktadır. Bunun için kurumların öncelikle vatandaşlara açık hale getirilmeleri gerekmektedir. Yine kurumsal yönetim anlayışıyla yönetilmeleri ve iyi yönetim gibi katılımı çoğaltan yönetim uygulamalarının kamu yönetiminde uygulanması gerekmektedir. Bir başka ayağı da bu konuda önemli bulunan vatandaşların uygulamalar hakkında bilgilendirilip bilinçlendirilmeleri oluşturmaktadır. Şeffaf yönetim kaynakların kullanımını ve yapılan faaliyetlerle ilgili olarak vatandaşların zamanında bilgilendirilmesini de gerektirmektedir.¹³

Kamuda şeffaflığın tesis edilmesi ile birlikte yolsuzluğu besleyen faktörler için de tedbirler almak gerekmektedir. Bunun için başta denetimlerin artırılması olmak üzere, kamu kurumlarında çalışanlar için etik ilkelerin belirlenmesi ve izleme mekanizmalarının oluşturulması, ilgili kurumlar arasında bu konuda koordinasyon sağlanması ve işbirliğinin tesis edilmesi, yolsuzluk olaylarının ayrıntılı incelenmesi ve etkili müeyyideler uygulanması gibi çeşitli tedbirler önerilebilmektedir.

Şeffaflığın ve hesap verilebilirliğin artırılmasına yönelik tedbirlerin alınması gerek kamuda gerekse özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarında çalışanlar tarafından ortaya konan direnci kırmada etkili olmaktadır. Yolsuzlukları önlemede toplumsal bilincin artırılması da etkili olmaktadır. Bunun için, buna yönelik tedbirler alınmaktadır. Örneğin haksız bir uygulama ile karşılaşan vatandaşlar kendilerine tanınan haklarla hangi mercilere başvuruda bulunabileceklerini bilmekte, bu konuda bilgilendirilmektedirler. Bu konuda seminer ve konferanslara ve başka aktivitelere katılmaları sağlanmaktadır. Vatandaşların şeffaflık ve hesap verilebilirlik haklarını kullanmaları konularında bilinçlendirilerek yolsuzluklar ile mücadele edilmesi konusunda onların da katkıda bulunmalarının sağlanması önemli bulunmaktadır.

¹³ T.C. İçişleri Bakanlığı – Strateji Geliştirme Başkanlığı, İç Kontrol Temel Terimler Sözlüğü -100 Kelimede İç Kontrol-, 2012, http://www.strateji.gov.tr/ortak_icerik/strateji/ickontrol/%C4%B0%C3%87%20KONTROL%20TEMEL%20TER%20C4%B0MLER%20S%C3%96ZL%C3%9C%C4%9E%C3%9C.pdf, s.11

5. HESAP VERME SORUMLULUĞU

Bu kısımda kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu ile ilgili bilgiler verilmektedir.

5.1. HESAP VERİLEBİLİRLİK NEDİR?

Çağdaş yönetimin önemli prensiplerinden olan hesap verilebilirlik sorumluluk ile ilgili bir kavramdır. Şeffaflık, demokratik yönetim ve etkinlik gibi kavramlarla da ilişkilendirilmektedir.

Hesap verilebilirlik, kamu kurumlarının ve kamuda çalışan bireylerin bir otoriteye karşı sorumlu olmalarını, bu otoritenin üstünlüğünü kabul edip hesap sorma yetkisini ve bununla ilgili uygulamalarını kabul etmelerini ifade etmektedir. Hesap verilebilirlik kavramının kamu içindeki uygulanırlığının artırılması ve vatandaşların da bu konuda bilinçlendirilmeleri önem taşımaktadır. Hesap verilebilirlik kurumların şeffaflaşması ile olmakta ve uygulamaları ile birlikte kurumların işleyişinde etkinlik sağlanmaktadır. Hesap verilebilirlik düsturu, bir hesap soranın bir de hesap verenin olmasını gerektirmektedir. Hesap verenin performansı ile ilgili verileri bu otoriteye bildirmesini içermektedir. Otorite ise bu verilerin, kendisine aktarılan bilgilerin doğruluğunu araştırmakta ve meşruluğu ile ilgili bir hüküm vermektedir. Hesap verilebilirlik bu şekilde uygulanmaktadır ve kamu kurumları ve buralarda çalışanlarda kontrol gücüne sahip bulunmaktadır. Burada hesap veren otoriteye karşı davranış ve uygulamalarından sorumlu olmakta ve uygunsuz davranışlarında müeyyidelerle karşı karşıya kalmaktadır. Hesap verene, davranışı ile ilgili olarak yaptırım uygulanması ile ilgili konu bilgi edinme kanununda da belirtilmiştir.

Hesap verilebilirlik, sorumluluktan daha geniş, sorumluluğun denetlenmesi ve gerektiğinde cezalandırılmasını da içeren bir kavram bulunmaktadır. Böylece uygulamaları önem kazanmaktadır. Hesap verilebilirlik kaynakların nasıl kullanıldığının ve faaliyetlerin sonuçlarının rapor edilmesini de içermektedir.

Hesap verebilirlik, cevap verebilirliği (responsiveness) de gerektirmektedir. Cevap verebilirlik, kamu kurumlarının vatandaşlardan gelen talepleri

karşılabilmesi ile ilgili bir kavram bulunmaktadır. Cevap verebilirlik, iyi yönetişimin temel ilkelerinden biri bulunmakta ve böylece önem kazanmaktadır. Kamu kurumları topluma karşı sorumlu ve toplumun ihtiyaç ve beklentilerine cevap vermekle yükümlüdürler.

Hesap verebilirlik, “*her türlü kamu kaynağının elde edilmesi ve kullanılmasında görevli ve yetkili olanların kaynakların etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak elde edilmesi, kullanılması, muhasebeleştirilmesi, raporlanması ve kötüye kullanılmaması için gerekli önlemlerin alınması hususunda yetkili mercilere hesap verebilmesi*” olarak tanımlanmaktadır.¹⁴ Hesap verebilirlik; bilgilerin zorunlu olarak tutulmasını, tutulan kayıtların doğru tutulması ve bunların doğrulanmasını, hizmetlerle ilgili olarak sorumlu olacak kişilerin tayin edilmesini, kişilerin sorumluluklarını bilmelerini ve yaptıkları fiillerin nedenlerini gerekçeleriyle açıklayabilmelerini, hizmet performansıyla ilgili olarak olumsuzluklar ortaya çıktığında sorumluluk alarak gereğinin yapılmasını, yapı eleştirilerin yanında yapıcı olmayan eleştirilere de açık olmayı, böyle eleştirilerin de gelebileceğini baştan kabul etmeyi, başarılı olduğunda ödülü başarılı olmadığında ise cezayı kabul etmeyi ve gerektiğinde görevini kaybetmeyi de içerdiğinin bilinmesini içermektedir. Meşru bir yönetsel sistem için temel koşulun, hesap verebilir/denetlenebilir bir yapının var olması olduğu belirtilmektedir. Kamu örgütlerinin her zaman her eylem ve işlem için hesap verebilir olmak durumunda oldukları ifade edilmektedir. Kamu harcamalarının kaynağını yurttaş sağladığı için, her koşulda yurttaşın hesap sorabilir, kurumun da hesap verebilir olması gerektiği ifade edilmektedir.¹⁵

Hesap verilebilirlik ve şeffaflık kavramları birbiri ile ilişkili kavramlardır. Birinin olabilirliği diğerine bağlıdır. Bu ilişki varlığında kamuda şeffaflığa ve hesap verilebilirliğe önem verilmektedir.

¹⁴ T.C. İçişleri Bakanlığı – Strateji Geliştirme Başkanlığı, İç Kontrol Temel Terimler Sözlüğü -100 Kelimede İç Kontrol-, 2012, http://www.strateji.gov.tr/ortak_icerik/strateji/ickontrol/C4%B0%C3%87%20KONTROL%20TEMEL%20TER%C4%B0MLER%20S%C3%96ZL%C3%9C%C4%9E%C3%9C.pdf, s. 4-5

¹⁵ Çukurçayır, Eroğlu ve Sağır, *agm*, s.96

5.2. KAMUDA HESAP VERİLEBİLİRLİĞİN ÖNEMİ VE İŞLEYİŞİ

Kamuda hesap verilebilirliğin önemi sağladığı faydalarla artmaktadır. Böylece uygulamaları ve işleyişi önem kazanmaktadır. Kamuda hesap verebilirlik, demokratik işleyişin bir gereğidir. Kurum ve kişilerin davranışlarından sorumlu olmasını ve sorumlu tutulabilmelerini gerektirmektedir. Hesap verilebilirlik çok kapsamlı bir kavram bulunmaktadır. Geniş olarak uygulandığında bunun içine kamu ile ilgili politikaların belirlenmesine ve kamu hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili süreçlere vatandaşların doğrudan katılımları da girmektedir. Kamuda hesap verilebilirlik aynı zamanda seçmenlere karşı devletin yerine getirmesi gereken bir yükümlülük bulunmaktadır. Çünkü hizmet verirken kullanılan kaynakların asıl sahibi vatandaşlardır ve bu kaynakların devlet tarafından sorumlulukla kullanılması gerekmektedir. Kamuda hesap verebilirlik, kamusal yetkilerin yanlış kullanımının ve suiistimallerin de önlenmesini sağlamakta, böylece kaynakların etkin kullanımı sağlanmaktadır. Kamuda hesap verebilirlik, meşruiyetin de kaynağını oluşturmaktadır.

5.3. YENİ KAMU ANLAYIŞI VE HESAP VERİLEBİLİRLİK ARASINDAKİ İLİŞKİ

Yeni kamu yönetimi anlayışında hesap verebilirlik ve hesap verilebilirliğin sağlanması önemli bir prensibi oluşturmaktadır. Kamuda hesap verebilirlik, kaynakların rasyonel ve etkin kullanımını sağlamaktadır. Kamu kurum ve çalışanlarının sorumlu hareket etmelerini ve vatandaşların beklenti ve taleplerine daha iyi karşılık verilmesini temin etmektedir. Kurumsal yönetimin bir bileşeni olarak iyi yönetişimi desteklemektedir. Bununla birlikte kamuda etkinlik sağlanmaktadır.

Yeni kamu yönetimi anlayışında şeffaflık ve hesap verilebilirlik önem kazanmıştır. Bununla birlikte kamuda yapılan iyileştirme çalışmaları önem kazanmıştır. Hesap verilebilirliğin birinci şartı yasalara uygun hareket etmektedir. Öncelikle yapılan eylemlerin hukuka uygun olması gerekmektedir.

Bununla beraber hesap verilebilirliğin diğer şartları önem kazanmaktadır. Vatandaşlara iyi hizmet üretmek, onların istek ve taleplerini karşılayabilmek ve hizmet veriminde etkinlik sağlamak gibi.

Çağdaş kamu yönetiminde gerek kamuda gerekse vatandaşlar tarafından hesap verilebilirliğin önemi kavranmaya başlamıştır. Klasik kamu yönetiminde hesap verilebilirlik anlayışından söz etmek mümkün değildi.

5.4. KAMUDA HESAP VERİLEBİLİRLİK VE DENETİM

Denetime açık olmak, dış denetime açık olmayı kabul etmek kamuda hesap verilebilirliği tesis etmenin bir gereği bulunmaktadır. Her iki kavram da kurumsal yönetim ve iyi yönetişimin temel bileşenlerindedir. Yapılan denetimlerle kamu kurumlarının hesap verilebilirliği sağlanmaktadır. Böylece denetimler çok önem kazanmaktadır. Dış denetim, *“genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin hesap verme sorumluluğu çerçevesinde, yönetimin mali faaliyet, karar ve işlemlerinin; kanunlara, kurumsal amaç, hedef ve planlara uygunluk yönünden Sayıştay tarafından incelenmesi ve sonuçlarının Türkiye Büyük Millet Meclisine raporlanması”* olarak açıklanmaktadır.¹⁶

Geleneksel hesap verme anlayışı sonuçlardan çok süreçlere odaklı olduğundan hataların ve usulsüzlüklerin tespiti tek boyutlu bir şekilde olmaktadır. Yeni kamu yönetimi anlayışında ise hataların tespiti halinde iyileştirme ve geliştirmek için gerekli çalışmalar da yapılmaktadır. Bu geleneksel yaklaşımla modern hesap verme anlayışı arasındaki temel ayrımı oluşturmaktadır.

Kamuda denetimler, kamu kurumlarınca hizmet üretilirken kullanılan kaynakların uygun kullanılıp kullanılmadığının araştırılmasını ve kurumların bilanço, muhasebe vb. uygulamalarının kontrol edilmesini içermektedir. Böylece kurumlarda görülebilen usulsüzlük ve suiistimallerin önüne geçilebileceği düşünülmektedir. Denetimler sırasında kamu kurumlarının gelir ve giderlerinin mevzuata uygunluğu incelenip mali tablolarının doğruluğu tespit edilmeye çalışılmaktadır. Kamuda

¹⁶ T.C. İçişleri Bakanlığı, *agd*, s. 2

denetimler ve hesap verebilirlik arasındaki ilişki bu şekilde kurulmaktadır. Bu açıklamalarla birlikte günümüzde hesap verebilirliğin sağlanması için kurumlarda iç kontroller ve iç denetim mekanizmalarının oluşturulmasının da önemi artmaktadır. Burada bahsedilen iç kontrol *“idarenin amaçlarına, belirlenmiş politikalara ve mevzuata uygun olarak faaliyetlerin etkili, ekonomik ve verimli bir şekilde yürütülmesini, varlık ve kaynakların korunmasını, muhasebe kayıtlarının doğru ve tam olarak tutulmasını, malî bilgi ve yönetim bilgisinin zamanında ve güvenilir olarak üretilmesini sağlamak üzere idare tarafından oluşturulan organizasyon, yöntem, süreç ile iç denetimi kapsayan malî ve diğer kontroller bütünü”* olarak açıklanmaktadır.¹⁷

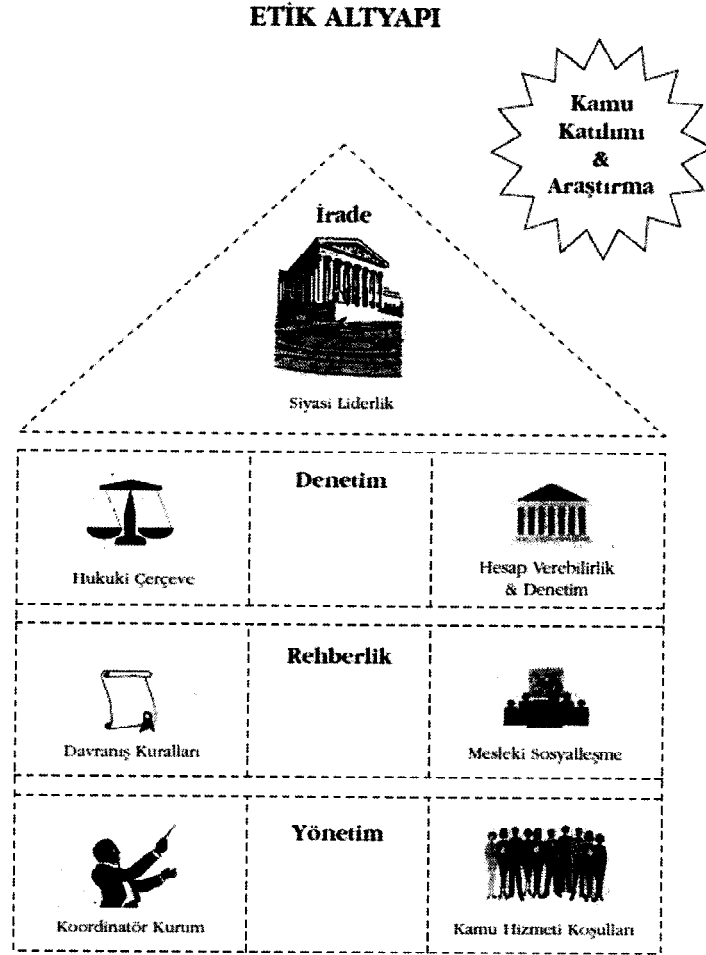
6. BİLGİ EDİNME AÇISINDAN TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE ETİK YASAL ALTYAPI

Türk kamu yönetiminde etik yasal altyapının oluşturulması ve bununla birlikte yapılan uygulamalar önem arz etmektedir. Vatandaşların bilgi edinme hakları açısından da bu çok önem taşımaktadır.

Kamu yönetiminde etik bir altyapı oluşturulmasının çeşitli gerekleri vardır. Öncelikle bunun alt yapısının oluşturulması gerekmektedir. Etkin hesap verme mekanizmalarının oluşturulması ve bunun için kurumların şeffaf hale getirilmesi, ahlaki davranış kuralları yani etik kurallar, kamu yönetiminde uygun çalışma koşullarının tesis edilmesi ve bununla birlikte sivil toplumun bu konudaki etkinliği gibi vb. gereklere de sahip olmaktadır.¹⁸

¹⁷ T.C. İçişleri Bakanlığı, *agd*, s.5-6

¹⁸ OECD Raporu, *Kamu Hizmetinde Etik: Güncel Konular ve Uygulama*, 2007, <http://www.etikturkiye.com/etikfile/kamuh.pdf> (Erişim 20/05/2014), s.39

Şekil 1.3. Etik Altyapı.

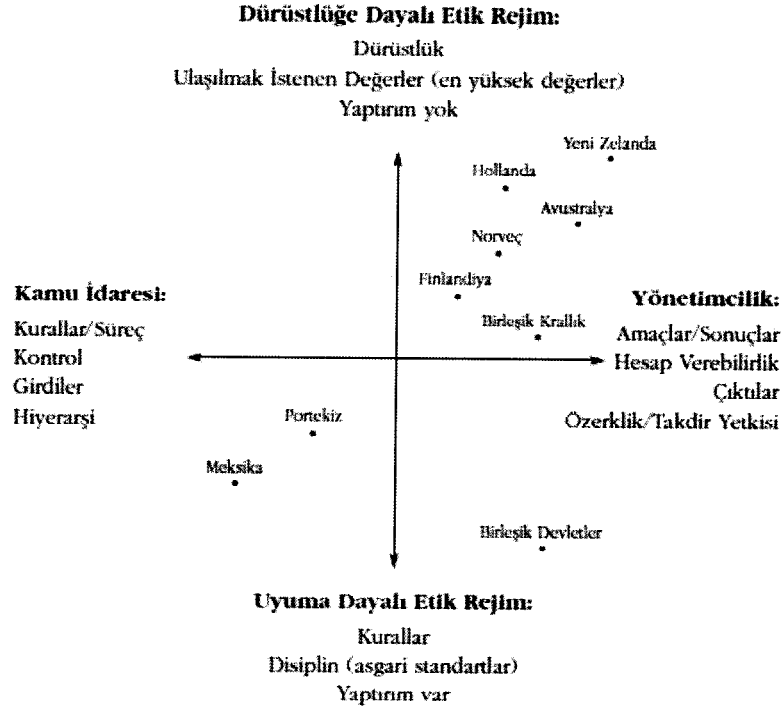
Kaynak: OECD Raporu, **Kamu Hizmetinde Etik: Güncel Konular ve Uygulama**, 2007, <http://www.etikturkiye.com/etikfile/kamuh.pdf> (Erişim 20/05/2014), s. 40.

Kamu yönetiminde etik, devlet ve devlet kurumlarına karşı güven oluşturmada önemli bulunmaktadır.¹⁹ Bu kapsamda kamu kurumlarının performansının denetlenmesi ve değerlendirilmesi gerekmektedir. Kamu yönetiminde etik davranış toplum çıkarlarını önde tutmakla ilişkilendirilmektedir. Bunun tesis edilmesinde şeffaflık, hesap verebilir olmak, hizmet sağlamada tarafsızlık yani eşitliği gözetmek gibi edimler de böylece önem kazanmaktadır. Uygulamada bazı ülkelerde kamu yönetiminde kurallar/süreç, kontrol, girdiler ve hiyerarşiye dayalı uygulamalar öne çıkarken, bazı ülkelerde de yönetimin bir gereği olarak

¹⁹ Cüneyt Yüksel, "Türk Kamu Yönetiminde Etik Mevzuatı Değerlendirmesi ve Çözüm Önerileri", <http://www.etikturkiye.com/etik/kam1/2CuneytYuksel.pdf> (Erişim 20/05/2014), s.347

amaçlar/sonuçlar, hesap verebilirlik, çıktılar, özerklik/takdir yetkisi gibi unsurlarla ilişkilendirildiği görülmektedir. Yine bazı ülkelerde dürüstlüğe dayalı etik rejim uygulanırken, bazı ülkelerde de uyuma dayalı etik rejim uygulandığı görülmektedir. Aşağıdaki şekilde kamu yönetimine ve etik rejime göre ülkeler görülebilmektedir.

Şekil 1.4. Kamu Yönetimine ve Etik Rejime Göre Ülkeler.

Kaynak: OECD Raporu, **Kamu Hizmetinde Etik: Güncel Konular ve Uygulama**, 2007, <http://www.etikturkiye.com/etikfile/kamuh.pdf> (Erişim 20/05/2014), s. 93.

Aşağıdaki tabloda da bazı ülkelerin sahip olduğu kamu hizmet değerleri karşılaştırmalı olarak görülebilmektedir.

Tablo 1.1. Karşılaştırmalı Kamu Hizmeti Değerleri.

<i>Avustralya</i>	<i>Hollanda</i>	<i>Yeni Zelanda</i>
<p>1993 tarihli "Daha İyi Bir Kamu Hizmeti" metninde belirtildiği gibi, kamu davranış ilkeleri, şu kamu hizmeti değerlerince belirlenir:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Hükümetlere karşı duyarlılık, -Sonuçlara odaklanma, -İşe alma temeli olarak liyakat, -En yüksek doğruluk, dürüstlük, ahlak ve davranış standartları, -Hesap verebilirlik, -Ekipler ve bireysel çalışmalarla sürekli iyileştirme. 	<p>Hollanda'nın resmi bir "değerler beyanı" olmamakla birlikte Maas'a göre "kamu çalışanın özel durumu" şu "anahtar sözcüklerle" tarif edilebilir:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tarafsızlık, -Uzmanlık ve profesyonellik, -Güvenilirlik, -Sadakat, -Şeffaflık. 	<p>Yeni Zelanda Kamu Hizmeti Vizyon Bildirgesi, kamu hizmetinde uyulması gereken ilke ve değerleri belirler. Buna göre kamu hizmetinde;</p> <ul style="list-style-type: none"> -Doğru bilinenler dönemin hükümetiyle serbestçe ve açıklıkla paylaşılır ve kararlar akıl, şevk, enerji, yenilikçilik ve sağduyu ile verilip uygulanır. -Yeni Zelanda Hükümeti ve halkında güven ve saygı uyandıracak liderlik, sağlam muhakeme, mali sorumluluk alma ve yüksek etik standartlara uyma özellikleri gösterilir. -Adil ve sürekli değişime yanıt verebilecek bir çalışma ortamı yaratılır ve desteklenir; her kamu çalışanı kapasitesini en üst düzeyde kullanabileceği şekilde eğitilir, geliştirilir ve motive edilir. -Kamu hizmetinin her alanında profesyonel yöneticilik becerileri ve liderlik özellikleri taşıyan kişilerin işe alınıp geliştirilmesi sağlanır. Böylece kamu hizmetinin günümüzdeki ve gelecekteki yüksek nitelikli yönetim ihtiyacı karşılanır ve genelde Yeni Zelanda'nın yönetim kaynaklarının geliştirilmesine katkıda bulunulur. -Yaklaşımlarında apolitik, nesnel ve profesyonel olmaları ve Yeni Zelanda'nın gelecek kuşakları için ulusun kaynaklarının muhafızlığını yapmaları beklenen kamu çalışanlarının, devletin kolektif çıkarı ve Parlamento, Taht ve Kamu Sektörü arasındaki ilişkinin özel mahiyetini kavramaları sağlanır. -Çalışmalarda kanunun ruhuna daima sadık kalınır ve demokratik bir yönetimin gerektirdiği istikrar ve sürekliliği sağlamak için çaba gösterilir.
<i>Portekiz</i>	<i>Birleşik Krallık</i>	<i>Birleşik Devletler</i>
<p>Kamu Hizmeti Davranış Kuralları'na göre Kamu Hizmetinin Temel Değerleri şöyledir:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Kamu hizmeti, -Hukukilik, -Tarafsızlık, -Sorumluluk, -Yetkinlik, -Dürüstlük. 	<p>Kamu Yaşamında Standartlar Komisyonu'nun Birinci Raporu'na göre Kamu Yaşamının Yedi İlkesi şöyledir:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Diğerkâmlık (Bencil olmamak), -Doğruluk, -Nesnellik, -Hesap verebilirlik, -Açıklık, -Dürüstlük, 	<p>1989 yılının Nisan ayında Başkan Bush tarafından çıkarılan Devlet Görevlileri ve Çalışanları İçin Etik Davranış İlkeleri adlı 12674 sayılı kararname, etik duruşun 14 ilkesini belirler:</p> <ul style="list-style-type: none"> -Kamu hizmeti bir kamu emaneti olduğundan çalışanların Anayasa, yasalar ve etik ilkelere sadakati kişisel kazançlarının önünde gelir. -Çalışanların, görevlerinin dürüstçe icrasıyla çatışan mali bağlantıları olmaz. -Çalışanlar kamuya açık olmayan devlet bilgilerinden yararlanarak mali işlemler gerçekleştirmez ya da bu tür bilgilerin uygunsuz bir şekilde kişisel çıkarları doğrultusunda kullanılmasına izin vermez. -Bu bölümün B altbölümünde belirtilmediği sürece çalışanlar, çalıştıkları kurumla iş ilişkisi kurarak ya da kurumun düzenlediği faaliyetleri yürütmek

	-Liderlik.	<p>surciyle ondan karşılık bekleyen ya da çalışanın görevinin yapması ya da yapmamasından önemli çıkar sağlayan herhangi bir gerçek ya da tüzel kişiden parasal değer taşıyan hiçbir armağan almaz ya da vermez.</p> <p>-Çalışanlar görevlerinin icrasında ellerinden gelen çabayı gösterir.</p> <p>-Çalışanlar yetkili olmadıkları durumlarda bilinçli olarak, devleti bağlayan herhangi bir vaat ya da taahhütte bulunmaz.</p> <p>-Çalışanlar kamu makamını kişisel kazançları doğrultusunda kullanmaz.</p> <p>-Çalışanlar tarafsız davranır ve herhangi bir özel sektör kuruluşu ya da kişiye öncelik tanımaz.</p> <p>-Çalışanlar devlet mülkünü korur ve yetkili olmadıkları faaliyetler için kullanmaz.</p> <p>-Çalışanlar kamu sektörü dışında, iş aramak veya iş görüşmelerinde bulunmak dahil olmak üzere, resmi devlet görevleri ve sorumlulukları ile çatışan işlerde çalışmaz ve faaliyette bulunmaz.</p> <p>-Çalışanlar israf, sahtecilik, kötüye kullanma ve yolsuzluk olaylarını ilgili mercilere bildirir.</p> <p>-Çalışanlar özellikle kanunlarla belirlenen - federal, eyalet ve yerel vergiler gibi - tüm mali yükümlülükler dahil olmak üzere, vatandaşlık görevlerini iyi niyetle yerine getirir.</p> <p>-Çalışanlar ırk, renk, din, cinsiyet, ulusal köken, yaş ya da engellilikten bağımsız olarak tüm Amerikalılara fırsat eşitliği tanıyan kanun ve yönetmeliklere uyar.</p> <p>Çalışanlar kanunu ya da bu bölümde belirtilen standartları ihlal ettikleri görüntüsü veren herhangi bir faaliyetten uzak durmaya gayret eder. Bir durumun kanun ya da standartların ihlal edildiği görüntüsünü verip vermediği, olayla ilgili gerekli bilgilere sahip, makul bir insanın bakış açısından değerlendirilir.</p>
--	------------	---

Kaynak: OECD Raporu, **Kamu Hizmetinde Etik: Güncel Konular ve Uygulama**, 2007, <http://www.etikturkiye.com/etikfile/kamuh.pdf> (Erişim 20/05/2014), s. 78-79.

Etik dışı faaliyetlerin, Türk kamu yönetiminin en büyük sorunlarından biri olduğu bildirilmektedir. Türkiye’de etik yasal altyapı yetersiz bulunmaktadır. Ülkede etik davranış standartları eksik bulunmaktadır. Hesap verme mekanizmaları da işlevsiz bulunmaktadır.²⁰

Türk kamu yönetiminde etik yasal altyapıyı oluşturan unsurlar aşağıdaki tablodan görülebilmektedir.

²⁰ Yüksel, agd, s.347

Tablo 1.2. Türk Kamu Yönetiminde Etik Yasal Altyapı.

- Anayasa'nın 10'uncu, 129'uncu ve 137'nci maddesi
- 5176 Sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması Hakkında Kanun
- Kamu Görevlileri Etik Davranış İlkeleri ile Başvuru Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik
- 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu
- 5237 Sayılı Türk Ceza Kanunu
- 2531 Sayılı Kamu Görevlerinden Ayrılanların Yapamayacakları İşlere Dair Kanun
- 3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu
- 4982 Sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununu
- 1156 Sayılı Kamuna Mugayır Tahakkuk ve Tediye Muameleatını İhbar Edenlere İkramiye İfasına Dair Kanun
- Bağımsız İdari Otoritelerle İlgili Yasal Düzenlemeler
- 832 Sayılı Sayıştay Kanunu
- 2443 Sayılı Devlet Denetleme Kurulu Kurulması Hakkında Kanun
- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetim ve Kontrol Kanunu

Kaynak: Cüneyt Yüksel, "Türk Kamu Yönetiminde Etik Mevzuatı Değerlendirmesi ve Çözüm Önerileri", <http://www.etikturkiye.com/etik/kam1/2CuneytYuksel.pdf> (Erişim 20/05/2014), s.349.

Yukarıdaki tablodan görülen, Anayasada yer alan 10, 129 ve 137 nci maddeleri ile çeşitli kanunlardaki ilgili maddeler Türk kamu yönetiminde etik yasal altyapıyı oluşturmaktadır. T.C. Anayasasının kamu yönetiminde etik ile ilgili maddeleri aşağıda açıklanmaktadır. Anayasanın 10 uncu maddesi kanun önünde eşitlik ile ilgilidir ve şöyledir:

"MADDE 10- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.

Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınmaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

*21

* 9/2/2008 tarihli ve 5735 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle; bu fıkraya "bütün işlemlerinde" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve her türlü kamu hizmetlerinden yararlanılmasında" ibaresi eklenmiş ve bu ibare Anayasa Mahkemesinin 5/6/2008 tarihli ve E.: 2008/16, K.: 2008/116 sayılı Kararı ile iptal edilmiştir. (R.G.: 22/10/2008, 27032)

²¹ Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun No: 2709 Kabul Tarihi: 7.11.1982, http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf (Erişim 20/05/2014), s.2

Anayasanın 129 uncu maddesi “görev ve sorumlulukları, disiplin kavuşturulmasında güvence” ile ilgilidir.

“MADDE 129- Memurlar ve diğer kamu görevlileri Anayasa ve kanunlara sadık kalarak faaliyette bulunmakla yükümlüdürler.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve bunların üst kuruluşları mensuplarına savunma hakkı tanınmadıkça disiplin cezası verilemez.

...

Memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davaları, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ve kanunun gösterdiği şekil ve şartlara uygun olarak, ancak idare aleyhine açılabilir.

Memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında işledikleri iddia edilen suçlardan ötürü ceza kovuşturması açılması, kanunla belirlenen istisnalar dışında, kanunun gösterdiği idarî merciin iznine bağlıdır.”

Anayasanın 137 nci maddesi de “Kanunsuz emir” ile ilgilidir. Bu maddeye göre de;

“MADDE 137- Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, tüzük, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse, yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilirse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

Konusu suç teşkil eden emir, hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

Askerî hizmetlerin görülmesi ve acele hallerde kamu düzeni ve kamu güvenliğinin korunması için kanunla gösterilen istisnalar saklıdır.”

22

Türkiye'nin yolsuzlukla mücadele ile ilgili olarak onayladığı uluslararası bazı belgeler de bulunmaktadır. İmzalanan bu uluslararası belgeler de aşağıdaki tablodan görülebilmektedir.

²² Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, s. 26, 28

Tablo 1.3. Kamu Yönetiminde Yolsuzluk, Rüşvet ve Etik ile İlgili Türkiye'nin Taraf Olduğu Uluslararası Anlaşma ve Kararlar.

- 1 Şubat 2000 - OECD Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesi 4518 sayılı Kanunla onaylandı.
- 24 Mart 2001 – İçeriğinde yolsuzlukla mücadeleyle ilgili öncelikli hedeflerinde yer aldığı Avrupa Birliği Müktesebatının Üstlenilmesine İlişkin Türkiye Ulusal Programının Uygulanması, Koordinasyonu ve İzlenmesine Dair Karar kabul edildi.
- 17 Nisan 2003 - Yolsuzluğa Karşı Özel Hukuk Avrupa Konseyi Sözleşmesi 4852 sayılı Kanunla onaylandı.
- 10 Aralık 2003 - Yolsuzluğa Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi Türkiye tarafından imzalandı.
- 14 Ocak 2004 - Yolsuzluğa Dair Ceza Hukuku Avrupa Konseyi Sözleşmesi 5065 sayılı Kanunla onaylandı.

Kaynak: Cüneyt Yüksel, “Türk Kamu Yönetiminde Etik Mevzuatı Değerlendirmesi ve Çözüm Önerileri”, <http://www.etikturkiye.com/etik/kam1/2CuneytYuksel.pdf> (Erişim 20/05/2014), s.349.

Türk kamu yönetiminde etik davranış çok önem arz etmektedir. Ancak kamu yönetiminde etik davranışla vatandaşlara eşit, adil hizmet verilebilmektedir. Nitekim ülkemizde bu konuda yasal düzenlemeler yapılmaya başlanmış ve konuyla ilgili iyileşme sağlanması için adımlar atılmıştır. Sağlam bir etik altyapı oluşturulması için bu tür düzenlemelerin yapılması gerekmektedir.²³ İlgili kanunlar ile Türk kamu yönetiminde etik altyapının güçlendirilmesi ve kamu görevlilerinin bu konuda daha dikkatli davranmaları yönünde önemli adımlar atılmıştır.

7. BİLGİ EDİNME AÇISINDAN TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE MEVZUATIN DEĞERLENDİRİLMESİ VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Kamu kuruluşlarında hizmet veriminde hangi etik değerlere sarılmalıdır, bunun kararının verilip tespit edilmeleri gerekmektedir. Kurumların bunun için yayınlayacakları kılavuzları önem taşımaktadır. Kamu kurumlarında etik davranışın kurallarının kanunlarla da belirlenmesi gerekmektedir. Eğer bu ana hatlar belirtilmez

²³ Yüksel, *agd.*, s.348

ise, bu konu ile ilgili olarak çeşitli yorumlara açık bir hale geleceği için her kurum ve kişi kendince bir yorumda bulunabilecektir. Yerleşik bir kültürün oluşturulması da bu noktada çok faydalı olmaktadır fakat zaman almaktadır. Bunun için hem kamu çalışanlarında hem de toplumda bir bilincin oluşturulması gerekmektedir.

Etik kuralların belirlenmesi ile birlikte yaptırımları da olmalıdır. Bu yaptırımlar kurum ve kişi ayrımı yapılmadan uygulanmalıdır. Yaptırım mekanizmalarının oluşturulması çok önemlidir, çünkü bunlarla kanunların uygulanması sağlanabilmektedir. Ülkemizde bu konuda yaptırımlar sınırlıdır. Kanunlarımız yaptırım açısından yetersizdir. Yaptırımların etkili olması ve kararlılıkla uygulanması gerekmektedir. Bu konu ile ilgili olarak şu an geçerli olan uygulamalar hakkında kamuoyu bilgi sahibi değildir. Hatta kamuda çalışan kişiler de konu ile ilgili olarak bilgi sahibi değildirler.

Etik ihlallerin rapor edilmesi ve yaptırımlarının uygulanması böylece çok önem kazanmaktadır. Düzgün raporlama şart bulunmaktadır. Çünkü kamuoyu denetimi ancak bu şekilde yapılabilmektedir.

Kamu yönetiminde etik sistemin etkin şekilde işleminin sağlanması gerekmektedir. Bunun için kanunlarda, yönetmelik ve mevzuatlarda yenilemeler yapılmalıdır. Böylece kamu kurumlarının hesap verebilirlik ve saydamlıklarının tesis edilmesi gerekmektedir. Bu, kamu çalışanlarının da sorumlulukları ile ilgili olarak cevap verebilir olmalarını beraberinde getirmektedir. Raporlamalar bu şekilde önem kazanmaktadır. Kamu görevlilerinin aldıkları kararlar ve yaptıkları işlerde şeffaflığın sağlanması önem taşımaktadır.

Kamuda en çok suiistimallere neden olan konulardan biri hediye alma konusu bulunmaktadır. Bu durum suiistimalleri beraberinde getirmektedir ve önlem alınması gerekmektedir. Bağış mevzusunun da bu kapsamda yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Kamuda etik davranışın sağlanması için yaptırımların da açık şekilde belli olması gerekmektedir. Kamu çalışanları etik olmayan davranışları karşısında hangi yaptırımlarla karşılaşacaklarını açıkça bilmelidirler ki caydırıcı olabilsin. Bu yaptırımların belli olması kamu görevlilerinin işini de kolaylaştıracaktır.

Yönetmelikte düzenlenen eğitim mevzuunun da hangi periyotlarla yapılacağını düzenlenmesi gerekmektedir. Çünkü kamu çalışanları söz konusu etik davranışlar konusunda bilgi sahibi bulunmamaktadırlar.

Kamu kurum ve kuruluşları etik davranış kodları ile ilgili standartlarını belirlerken dikkatli olmalı, belirledikleri standartları ihtiyaçlara cevap verebilmelidir. Kamu kurum ve kuruluşlarının etkin şekilde denetlenmeleri gerekmektedir. Diğer yanda vatandaşların etik dışı faaliyeti şikâyet etmeleri halinde kendilerini güvende hissetmeleri gereken tedbirlerin alınması da önem taşımaktadır. Aksi takdirde vatandaşlar söz konusu etik dışı faaliyet ile ilgili şikâyette bulunmayacaklardır.

8. TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE AÇIKLIK VE ŞEFFALIĞIN UYGULANIŞI

Kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflığın seviyesinde birçok faktör etkili olmaktadır. Devletlerin rejimleri örneğin bir etmeni oluşturmaktadır. Demokratik rejimler kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflığı desteklemektedir. Demokratik rejimlerde kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflığa çok önem verilmektedir.²⁴ Kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflığa ne ölçüde önem verildiği bir toplumun ne kadar demokratik toplum olduğu ile ilgili olmaktadır. Bu nedenle kamuda açıklık ve şeffaflığın sağlanması ile ilgili gerekli çalışmaların yapılması önem arz etmektedir.

Türk kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflıktan değil de gizlilik ve kapalılıktan söz edilebilmektedir. Kamu kurum ve kuruluşlarının açıklık ve şeffaflık prensibi ile yönetilmeye başlanmasıyla yaşanan pek çok sorun çözüme ulaşacaktır. Türk kamu yönetiminde gelenekselleşmiş uygulamalardan vazgeçilerek modern uygulamalara geçilmesi ve kamu kurum ve kuruluşlarının daha açık ve şeffaf yönetilmeleri gerekmektedir.²⁵

²⁴ Süleyman Yaman Koçak, "Kamu Yönetiminde Açıklık İçin Bilgi Edinme Hakkı", *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23 /2010, s. 117

²⁵ Bilal Eryılmaz, *Kamu Yönetimi*, Akademi Kitabevi, İzmir 1995, s. 233

Avrupa Birliği'nde kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflığa çok önem verilmektedir. Kamu kurum ve kuruluşları bu yönde yapılandırılmaktadır. Sadece ulusal güvenlik ile ilgili olarak istenen belgeler bilgi edinme kanunu kapsamında sır olarak değerlendirilerek gizli tutulabilmektedir.

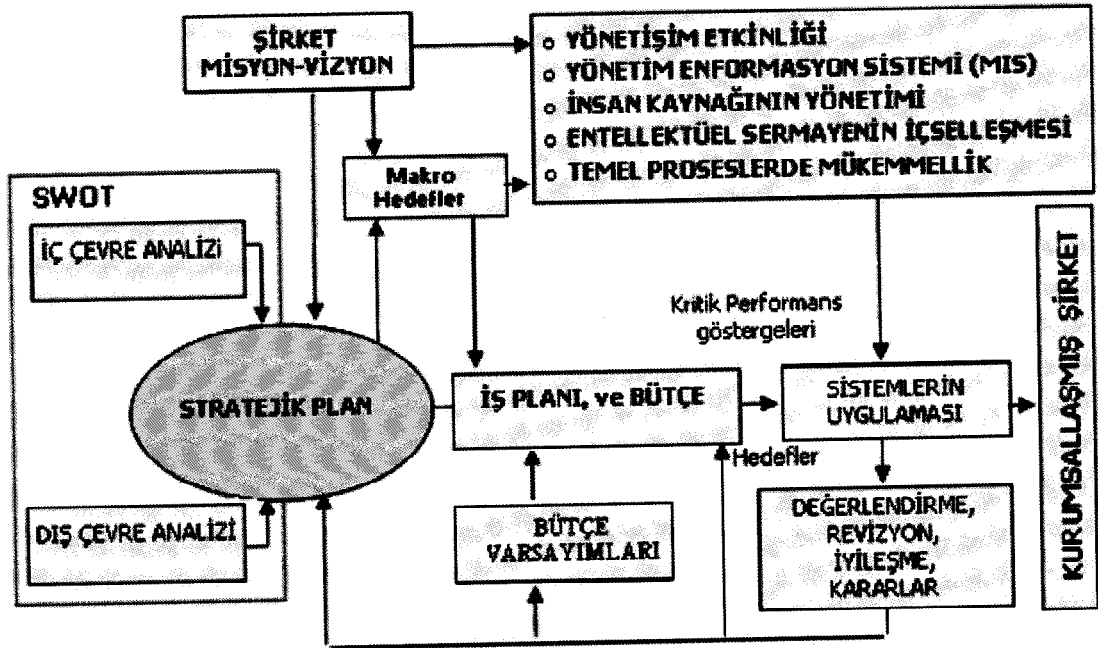
Avrupa Birliği'nde kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflığa çok önem verilmektedir. Bununla birlikte kamu kurum/kuruluşlarında iyi yönetim uygulanmasına yani kurumsal yönetimin gereklerine uyulmasına da çok önem vermektedirler. Burada yönetim, birlikte yönetim, karar alma sürecine ve kamusal hizmetlerin sunumuna kamu kurumlarının yanı sıra vatandaşların da dahil olmasını ifade etmektedir. Yönetimin prensipleri gereği kamu kurum ve kuruluşlarının şeffaflaşması ve hesap verebilir olmaları da önem kazanmaktadır.

Kurumsal yönetim, kurumların faaliyetlerinin şeffaflığını ve kontrol denetime açık olmalarını gerektirmektedir. Bu, kurumların dış denetime açılması anlamına gelmekte, böylelikle kurumların hesap verme zorunluluğunu da beraberinde getirmektedir. Kurumsal yönetimin, *“kurumların şeffaflık, adil olma, hesap verebilirlik ve sorumluluk ilkeleri çerçevesinde faaliyet gösterebilmelerini sağlamaya yönelik bir kavram”* olduğu ifade edilmektedir.²⁶ Kurumsal yönetim sergileyen kurumlar büyük kurumlar olarak görülmekte ve vatandaşlarda güven oluşturmaktadırlar. Bu şirketlerde olduğu gibi, kamu kurum ve kuruluşlarında da aynı şekilde algılanmaktadır. Böylece kurum ve kuruluşlar için kurumsal yönetim sergilemelerinin ve bu kapsamda halka açılmalarının ve yönetimde şeffaflaşmalarının da önemi artmaktadır. Bunu yaptıklarında kurum/kuruluşların yönetsel etkinlikleri de artmaktadır. Bunu aşağıdaki şekilden de görebilmekteyiz.

---

²⁶ Yılmaz ve Alkan, *agd*, s. 729

YÖNETİMİN ETKİNLEŞMESİ

Şekil 1.5. Kurumsal Yönetim Süreçleri.

Kaynak: <http://www.uac.com.tr/uackurumsallasma21.htm> (Erişim 28/05-2014)

Türk kamu yönetiminde şeffaflık ve açıklık kavramları yeni yeni önem kazanmaya ve kendisine kanun maddelerinde ve raporlarda yer bulmaya başlamıştır. Şeffaflık ve açıklığın ne kadar önem arz ettiği kavranmıştır. Yerel yönetimlerde bu konuda reformlar yapılmıştır. Yerel yönetimler seçim ile iş başına geldikleri ve vatandaşlara yaptıkları hizmeti anlatmaları gerektiği hesap verilmesi gerektiği için, saydamlık ve şeffaflığa önem verilmesi gerekli olmaktadır.

Yerel Yönetimler Reformu ile ülkemizde yerel yönetimlerde açıklık ve şeffaflaşmayı destekleyen düzenlemeler yapılmıştır. Yerel Yönetimler Reformuyla birlikte Türkiye’de yerel yönetimlerin daha etkin hale gelmesi ve yerel yönetimlerde yeni maliye anlayışı doğrultusunda daha şeffaf ve hesap verebilir yönetim uygulamalarına geçilmesi hedeflenmiştir. Yönetimde şeffaflaşma ve hesap verebilir olmak, çağdaş bir kamu yönetiminin de gereklerindedir.

Çağdaş bir kamu yönetim sisteminin taşıması gereken özellikler şunlar bulunmaktadır:

-Katılımcı ve paylaşımcı bir anlayışta olmalıdır.

-Proaktif ve gelecek yönelimli olmalıdır.

-Girdi odaklı değil sonuç ve hedef odaklı olmalıdır.

-Vatandaş odaklı olmalıdır.

-Kamu yönetimi ise şeffaf ve katılımcı olmalı, düşük maliyet ile çalışmalı, etkili olmalı, insan haklarına dayalı olmalı, belirsizliği ve ayrımcılığı azaltmalı ve hukuka dayanmalıdır.²⁷

Kamu yönetiminde şeffaflık, hesap verebilir olmayı da beraberinde getirmektedir. Bu bakımdan kamu yönetimi halkın gözetimine de açılmış olmaktadır.

Kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflaşma gerekleri kalkınma planlarımızda da yerini almıştır. Örneğin “Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planımızda aşağıdaki ilkeler temel alınmıştır:

- *Ekonomik, sosyal ve kültürel alanlara bütüncül bir yaklaşım esastır.*
- *Toplumsal diyalog ve katılımcılık güçlendirilerek, toplumsal katkı ve sahiplenmenin sağlanması esastır.*
- *İnsan odaklı bir gelişme ve yönetim anlayışı esastır.*
- *Rekabetçi bir piyasa, etkin bir kamu yönetimi ve demokratik bir sivil toplum gelişme sürecinde birbirini tamamlayan kurumlar olarak işlev görecektir.*
- *Kamusal hizmet sunumunda; şeffaflık, hesap verebilirlik, katılımcılık, verimlilik ve vatandaş memnuniyeti esastır.*
- *Devletin ticari mal ve hizmet üretiminden çekilerek, politika oluşturma, düzenleme ve denetleme işlevlerinin güçlendirilmesi esas olacaktır.*
- *Politikalar oluşturulurken kaynak kısıtı göz önünde bulundurularak önceliklendirme yapılacaktır.*
- *Uygulamanın vatandaşa en yakın birimlerce yapılması esastır.*

²⁷ Yunus Köse, Türkiye’de Kamu Mali Yönetiminde Yeniden Yapılanma ve 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun Türk Kamu Mali Yönetim Sistemine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Tez Dan.: Yard. Doç. Dr. Temel Gürdal), Eylül 2008, s.6

- *Toplumsal yapımızın ve bütünlüğümüzün ortak miras ve paylaşılan değerler çerçevesinde güçlendirilmesi esastır.*
- *Doğal ve kültürel varlıklar ile çevrenin gelecek nesilleri de dikkate alan bir anlayış içinde korunması esastır.”²⁸*

Tüm yapılan düzenlemelere rağmen Türk kamu yönetiminde şeffaflaşmayı sağlamak ve katılımı artırmak zaman almaktadır. Çünkü bu konudaki gelişmeler Türkiye’de çok yeni bulunmaktadır. Kamu yönetiminde şeffaflık, mali şeffaflığı da içermektedir. Ülkemizde 2003 yılında çıkarılan 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu da bu amaçla çıkarılmıştır. Kanunda mali saydamlığın gerekleri düzenlenmiştir. Mali şeffaflık ile kamu hizmeti görülürken yapılan harcamaların hesabının vatandaşa verilmesi öngörülmüştür. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun 13 üncü maddesi 1) fıkrasında “*bütçe gelir ve gider tahminleri ile uygulama sonuçlarının raporlanmasında açıklık, doğruluk ve mali saydamlığın esas alındığı*” belirtilmiştir.²⁹

5018 sayılı Kanun, Türkiye’de kamu yönetimi alanında radikal dönüşümlerin olmasını sağlamıştır. 1050 sayılı eski Kanunun ülkenin değişim ihtiyaçlarına artık yanıt vermediği anlaşılarak bu Kanun çıkarılmıştır. Böylece Türk kamu kesiminin gelişmesinin önündeki engeller ortadan kaldırılmıştır. 5018 sayılı Kanun, mali yönetim ve kontrol sistemimizin yapısına ve işleyişine yeni bir anlayış getirmiştir. Bu Kanun kamu yönetimimize kurumsal yönetim anlayışını da getirmiştir.

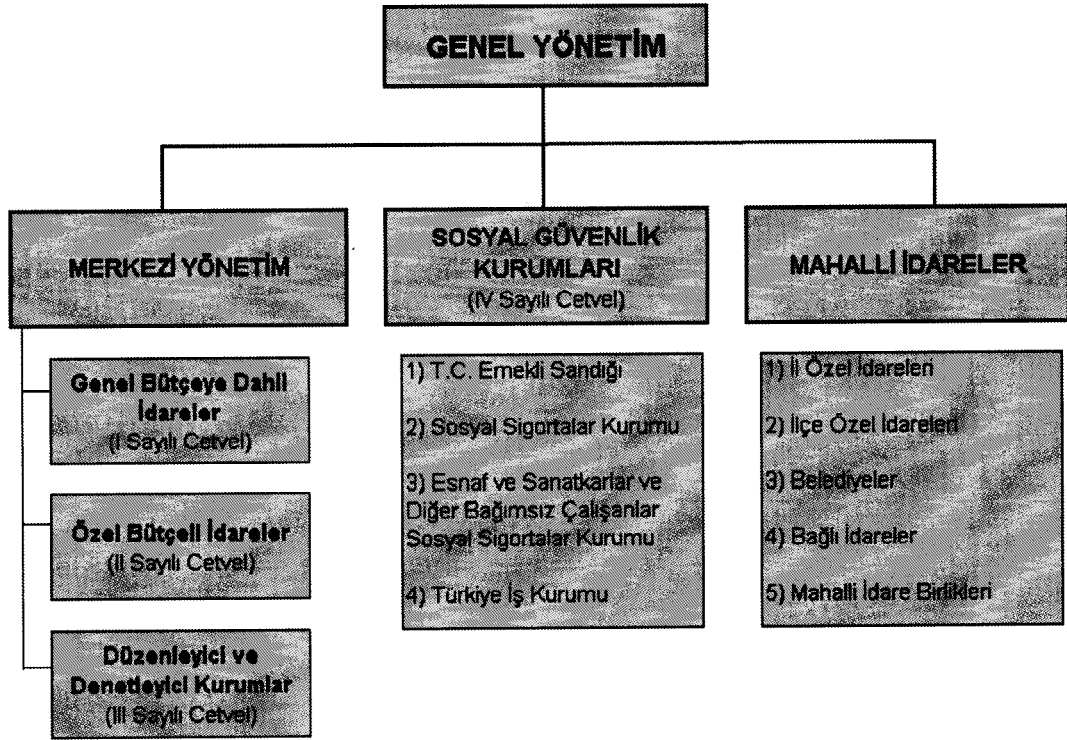
5018 sayılı Kanun’un kapsamı 2. maddede ifade edilmiştir. Buna göre;

“MADDE 2.- Bu Kanun, merkezi yönetim kapsamındaki kamu idareleri, sosyal güvenlik kurumları ve mahallî idarelerden oluşan genel yönetim kapsamındaki kamu idarelerinin mali yönetim ve kontrolünü kapsar.”³⁰

²⁸ Devlet Planlama Teşkilatı, Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), <http://pbk.tbmm.gov.tr/dokumanlar/kalkinma-plani-9-genel-kurul.pdf> (Erişim 28/05/2014), s.3.

²⁹ 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf> (Erişim 22/05/2014), s. 8664

³⁰ T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Ankara, Şubat 2006, <http://cp.dpu.edu.tr/upload/1015618992123/files/1-5018%20Kamu%20mali%20Y%C3%B6netimi%20ve%20Kontrol%20Kanunu.pdf> (Erişim 28/05/2014), s.11

Şekil 1.6. 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Kapsamı.

Kaynak: Hamdi Gülşen, "5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu'nun Kapsamı", **5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Kapsamında Güncel Mali Sorunlar** kitabı içinde, (Editör: Erkan Karaarslan), Muhasebat Kontrolörleri Derneği Yayını, Yayın No:11, Ankara 2006, <http://www.erkankaraarslan.org/wp-content/uploads/2012/10/23.4.pdf>, s. 9

5018 sayılı Kanunun çıkarılması bir ihtiyacın sonucudur. Nitekim Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planında 366 ncı maddesinde "mali disiplinin sürdürülebilmesinde önemli katkı sağlayacak harcama reformuna ilişkin düzenlemelere devam edileceği ve kamu harcamalarında etkinliği, şeffaflığı ve hesap verebilirliği artırmayı amaçlayan 5018 sayılı Kanunun tüm unsurlarıyla hayata geçirileceği" belirtilmiştir.³¹

5018 Sayılı Kanunun çıkarılmasının amacı kamu mali yönetim ve kontrol sistemimizin çağdaş normlara ulaştırılması, bunun için de uluslararası standartlara ve

³¹ Devlet Planlama Teşkilatı, Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), **agd**, s.65.

AB normlarına bu kapsamda uyum sağlanmasıydı.³² 5018 Sayılı Kanun'un çıkarılmasının başlıca amaçları şunlardır;

- Kamu mali sistemimizde değişime olanak tanımak,
- Güçlü bir mali yönetime geçişin zeminini hazırlamak,
- Kamuya denetim getirmek,
- Kamu yönetimimizin kurumsal bir anlayışla yönetilmesini sağlamak,
- Yönetim ve yönetim sistemlerinde şeffaflık, adillik, hesap verebilirlik ve sorumluluğu ilkeler haline getirmek,
- Ve genel olarak kamu yönetimimizin kalitesini artırmak.

Sonuçta 5018 sayılı Kanun, 1050 sayılı Kanun'dan farklı olarak mali yönetim konusunda da düzenlemeler getirmiştir. 5018 sayılı Kanun ile Türkiye'de güçlü bir mali yönetime geçiş yapılmak amaçlanmıştır. Bu Kanun ile mali yönetim ve kontrol sistemimizin uluslararası standartlara uygun hale getirilmesi hedeflenmiştir. 5018 sayılı Kanun ile bu konuda AB mevzuatıyla uyumlanmak da amaçlanmıştır.

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu'nun çıkarılması da Türk kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflığın uygulanması için atılmış önemli bir adımı oluşturmuştur. Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, "*kamu yönetiminin kendisini halka açması, şeffaflaşması ve kanunlarla halkla ilişkileri düzenlemesi*" olarak değerlendirilmektedir.³³ Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile vatandaşlar kamu kurum ve kuruluşlarının faaliyetleriyle ilgili bilgi edinme imkânına kavuşturulmuştur. Bu kanunla kamu kurumlarına bu yönde örgütlenme zorunluluğu da getirilmiştir. Bilgi edinme hakkının uygulamaya geçmesindeki temel amaç vatandaşa hesap verilebilmesi için yasal alt yapının oluşturulmasıdır. Bilgi Edinme Kanunu ile kamuda halkı bilgilendirmeye karşı oluşan direnci kırmak ve vatandaş bilgilendirmek amaçlanmıştır. Kişisel hak ve özgürlükler Bilgi Edinme Kanunu kapsamında korunma altına alınmıştır. Bilgi Edinme Kanununun ilgili maddeleri ile de sır saklama ve gizlilikle ilgili sınırlamalar getirilmiştir. Bunların yanı sıra dilekçe hakkı ile ilgili düzenleme yapılmıştır. İlgili düzenleme de çok önemli bulunmaktadır.

³² Karaarslan, *agd*, s.15.

³³ Kadir Canöz, "Kamuda Halkla İlişkilerin Yeni Yüzü: Bilgi Edinme Yasası", *Selçuk İletişim*, 5, 3, 2008, <http://www.eminkaya.net/indir/him11.pdf> (Erişim 22/05/2014), s. 141

Çünkü bu hak kamu makamlarının vatandaşla iletişimde önemli bir kanal vazifesi görmektedir. Onunla vatandaşların yönetime katılması da sağlanmaktadır. Ülkede 2010 yılında yapılan değişiklikle dilekçe hakkı, bilgi edinme hakkıyla da desteklenmiştir.

Kamuda açıklık ve şeffaflığın tesis edilmesi ile denetim mercileri yerel yönetimlerin faaliyetlerini de sürekli denetlemektedirler. Denetimler iç denetimler şeklinde olabildiği gibi dış denetim şeklinde de olabilmektedir.

Tüm bu açıklamalarla birlikte şeffaflık ve açıklığın sınırının ne olacağı sorusu akla gelmektedir. Şeffaflık ve açıklığın sınırlarının neler olacağının sınırlarını belirlemek oldukça güç bulunmaktadır.

Yukarıda açıklandığı gibi, Türk kamu yönetiminin açıklık ve şeffaflaşmasının pek çok faydası oluşmaktadır. Buna karşın kamu yönetimimizde gizlilik ve kapaklılık henüz sürmektedir. Türk kamu yönetiminde devletin şeffaflık ve açıklık anlayışına karşı kamu çalışanlarının direncinin bir sonucu olarak bir çok bahane ve açıklama bulunmaktadır.

Kamu yönetiminde kapalılık birçok temele dayandırılmaktadır. Bunlardan biri de devlet sırlarını saklama gereğidir. Devlet sırrı diğer sırlar ile ilgili olarak yapılan düzenlemeler ile ilgili olarak sınırlamalar ile bu konular meşru bir zemine oturtulmaya çalışılmaktadır. Devlet sırrı, gizliliğin makul ve meşru nedeni olarak gösterilmektedir. Sır kavramının sınırlarını çizmede güçlük yaşanmaktadır. Bunun neticesinde bu kavram kamu çalışanları tarafından bilgi edinme hakkını sınırlayıcı bir unsur olarak kullanılabilir. Bununla ilgili de Türkiye’de düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin 2007 yılında hazırlanan bir taslak ile devlet sırrı konusunda ortaya çıkan ve herkese göre yorumlanmaya açık olan konular ile ilgili olarak net ve herkes tarafından anlaşılabilir ifadeler ile bu sorun çözülmeye çalışılmıştır.

9. SAYDAMLIĞIN ARTIRILMASI VE YOLSUZLUKLARLA MÜCADELE KONUSUNDA SON YILLARDA YAPILAN BAŞLICA DÜZENLEMELER

Saydamlığın artırılması ve yolcusuzlukla mücadele çerçevesinde ülkemizde son yıllarda bazı düzenlemeler yapılmıştır. Örneğin;

-4734 sayılı Kamu İhale Kanunu ile ihalelerde saydamlığın artırılması konusunda önemli adımlar atılmıştır.

-4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu ile yabancı yatırımcıların ülkemizde yatırım yapmalarının önünün açılması gibi iyileştirmeler yapılmıştır.

-4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı kanunu ile vatandaşların kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili bilgilere ulaşmaları yönünde adımlar atılmıştır. Kamuda şeffaflık ve açıklığa karşı oluşan direnç kırılması için düzenlemeler yapılmıştır.

-5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu çıkarılmıştır. Kamuda yapılan harcamalar ile ilgili olarak, iç ve dış denetim mekanizmaları ile saydamlık sağlanarak denetim oluşturulmaya çalışılmıştır.

-5072 sayılı Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun ile kamu personelini desteklemek için kurulan derneklere karşı vatandaşlarda oluşan olumsuz algının önüne geçilmeye çalışılmıştır.

-5176 sayılı Kamu Görevlileri Etik Kurulu Kurulması ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun, kamu personelini uymaları gereken etik kurallar hakkında bilgilendirmek ve uymalarını sağlamak bakımından yararlı olmuştur.

-5187 sayılı Basın Kanunu ile basında demokratikleşmenin, haber yayımında etkinlik ve fikirlerin özgürce yayılmasının sağlanması ile bilinçli bir kamuoyunun oluşturulması amaçlanmıştır.

-Yerel yönetimlerle ilgili bir dizi kanun çıkarılmıştır. 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanunu, 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanunu, 5355 sayılı Mahallî İdare Birlikleri Kanunu ve 5393 sayılı Belediye Kanunu bunlara örnekleri oluşturmaktadır. Yerel yönetimler reformu kapsamında yerel yönetimlerin kurumsal kapasitesinin artırılması ve katılım ve saydamlığın sağlanması amaçlanmıştır.

- Kamu görevlilerinin rüşvet, zimmet gibi sebepler ile oluşan haksız kazançlar ile ilgili olarak düzenlemeler için 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu hazırlanmıştır.

-5253 sayılı Dernekler Kanunu ve 5737 sayılı Vakıflar Kanunu çıkarılmıştır. Çıkarılan bu kanunlar sivil toplum ile vakıflar altında örgütlenmelerinin güçlendirilmesi amacıyla hizmet etmiştir.

-5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu çıkarılmıştır. Yolsuzluk suçlarıyla etkin mücadele edilebilmesini sağlamıştır.

-5411 sayılı Bankacılık Kanunu çıkarılmıştır. Bankalarda yapılan usulsüzlük ve yolsuzlukları önlemeye yönelik çıkarılmıştır.

-5502 sayılı Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu çıkarılmıştır. Sosyal sigorta sistemi ile ilgili faydalı düzenlemeler getirmiştir.

-5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu çıkarılmıştır. Bu kanun Sosyal Güvenlik Kurumuna elektronik ortamda hizmet sunum yetkisi vermiştir.

-5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu çıkarılmıştır. Mali suçlarda etkinlik sağlamak amacıyla çıkarılmışlardır.

-5576 sayılı Petrol Piyasası Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun çıkarılmıştır. Petrol piyasasının sağlıklı işleyebilmesini ve petrol kaçakçılığının önüne geçilebilmesini amaçlamıştır.

-Yine yolsuzluklarla mücadelede uluslararası gereklere uymak için 5918 sayılı Türk Ceza Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun çıkarılmıştır.³⁴

Bir başka yapılan önemli düzenlemeyi Başbakanlık İletişim Merkezi (BİMER)'in kurulması oluşturmuştur. Bu merkeze, ülkenin her yerinden vatandaşların şikayet ve taleplerine ilişkin başvuruda bulunmaları sağlanmıştır. BİMER'in kuruluşu yolsuzlukların önlenmesinde ve saydamlığın artırılmasında önemli görülmektedir.

³⁴ Milletlerarası Andlaşma, Karar Sayısı : 2010/56, Sayı : 27501, 22 Şubat 2010, Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi (2010-2014), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/02/20100222-1.htm> (Erişim 25/05/2014)

Ülkemizde yolsuzluklar ile mücadele ve diğer konularda ortaya çıkan şeffaflık ve açıklığın engellenmesi ile ilgili konular hakkında bu kavramların öneminin kavranması ve uygulanması alanında çeşitli kanunlar ile düzenlemeler getirilmiştir. Böylece ülkede yolsuzlukla mücadelede önemli mesafeler kat edilebilmiştir.

10. MEVZUATTA BİLGİ EDİNME HAKKI VE KULLANILMASI

Türkiye’de Bilgi Edinme Hakkı ile ilgili gelişmelerde dönüm noktasını 12 Eylül 2010 tarihinde ülkede yapılan Anayasaya değişikliğine dair referandum oluşturmuştur. Referandum sonucunda Anayasa’nın 74. maddesinin kenar başlığı “Dilekçe hakkı” ndan “Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı” na dönüştürülmüştür. Bu, Anayasa’daki bilgi edinme hakkı hususundaki ilk doğrudan ibare olmuştur. 74. Maddeye “Herkes, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkına sahiptir” hükmü ilave edilmiştir. Bu şekilde bilgi edinme hakkı ile ilgili temel düzenlemeler yapılmıştır. 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (BEHK) bu düzenlemeden önce Avrupa Birliği’ne uyum çerçevesinde çıkarılmıştır. Bu Kanun ile kişilerin bilgi edinme haklarını kullanmalarına ilişkin esas ve usuller düzenlenmiştir. Bununla birlikte bunun uygulanmasına yönelik “Bilgi Edinme Hakkı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik” (Uygulama Yönetmeliği) adı verilen yönetmelik çıkarılmıştır. Kanunun 12 nci maddesi ile Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu (BEDK) oluşturulmuştur. Bu Kurul, bilgi edinme başvurusuyla ilgili yapılacak itirazlar ve bu konuda alınan kararları inceleyecektir. Bu Kurulun görevleri de “Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulunun Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik” ile düzenlenmiştir. Uygulamasında eşitliği sağlamak için gerekli önlemler alınmış, çıkarılan kanun ve yönetmelikler ile Türk kamu yönetiminde şeffaflık ve açıklığın sağlanması adına önemli adımlar atılmıştır. İdarelere, yaptıkları görev gereğince sahip oldukları ya da sahip olmak zorunluluklarının olduğu bilgi ve belgeleri kendilerinden isteyen kişilerle paylaşma

zorunluluğu getirilmiştir.³⁵ Kamu yönetimi yapmış olduğu hizmetler hakkında vatandaşları bilgilendirmektedir. Bu nedenle de elinde bulunan bilgi ve belgeleri vatandaş ile paylaşmak zorunluluğu bulunmaktadır. İdareler, başvuruları 15 iş günü içinde cevaplamaktadırlar. Kanunda belirtilen nedenlerle bu süre 30 iş gününe kadar uzatılabilmektedir. Bu durumda da sürenin uzatılma ve gerekçesinin başvurana yazılı olarak 15 iş günü süresi bitmeden önce bildirilmesi gerektiği BEHK un 11 nci maddesinde düzenlenmektedir.³⁶

Kamu yönetiminde birimler çoğunluk ile kanuni cevap süresi olan 15 iş günü içerisinde olumsuz ya da olumlu olarak cevabi yazıyı bilgi edinme birimine göndermektedirler. Yukarıda da açıklandığı gibi, kanunda belirtilen sebepler sonucunda bu cevabı 30 iş gününe kadar uzayabileceği bilgisini yine 15 iş günü içinde bilgi edinme birimine bildirmektedirler.

11. BİLGİ EDİNME HAKKININ SINIRLARI

Kanunla bilgi edinme hakkı düzenlenirken, bir yandan da bu hakkın kullanımının sınırları belirlenmiştir. Bu vatandaşlarına yararına olan bir düzenlemedir. Bu şekilde vatandaşların bilgi edinme hakkı güvence altına alınmaktadır.

Bilgi edinme hakkı kanununa sahip diğer ülkelerde de sınırlamalar “milli savunma, dış ilişkiler, ülkenin ekonomik çıkarı, özel yaşamın gizliliği, ticari sırlar” gibi hususlarda olmaktadır.³⁷ Bu sınırlamalar diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de geçerli bulunmaktadır.

Yargı denetimi dışında bırakılan, Kanunun 15. maddesi mucibinceki işlemler bilgi edinme hakkı kapsamı dışında tutulmuştur. BEDK'nın da bu konuda kararları

³⁵ N. İlker Çolak, Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Sınırlama Ölçütleri, 2005 <http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=B%DDLG%DD%20ED%DDNME%20HAKKININ%20SINIRLARI%20VE%20SINIRLAMA%20%D6L%C7%DCTLER%DD&kimlik=1115826669&url=makaleler/nicolak-2.htm> (Erişim 25/05/2014)

³⁶ BEHK m. 11, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/10/20031024.htm#1> (Erişim 25/05/2014)

³⁷ Cemil Kaya, *İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı*, Seçkin Kitapevi, Ankara 2005, ss.51-251

bulunmaktadır.³⁸ Yüksek askeri şüranın yaş kararları, Hâkimler, Savcılar Yüksek Kurulunun meslekten men kararları ve Cumhurbaşkanının tek başına yaptığı işlemler yargı denetimi dışında tutulduğu için, kanunun 15. maddesi kapsamında değerlendirilmiştir.

Devlet sırları ile ilgili sınırlamaların uygulamaları ile ilgili farklı görüşler ortaya atılabilmektedir. Devletin, bu hususta kendi yararını korumaya çalıştığı ve bu yönde düzenlemeler yaptığı görülürken, BEDK, örneğin, bir kararında “*gizlilik kaydının tek başına bilgi edinme başvurusunun reddedilmesinin gerekçesi olarak kabul edilemeyeceği*” yönünde karar almıştır.³⁹ Bu görüşe göre, doğrudan doğruya gizlilik kaydı taşıyan belgelerin bilgi edinme başvurularına açık olması gerekmektedir. 16 madde ile ilgili kanunda belirtilen somut bir ifade olmadığı için, kişilere yorum yapma şansı verilmiştir.

Ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin bilgi ve belgelerle ilgili sınırlama Kanununun 17. maddesi ile düzenlenmektedir. Buna göre “*ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar verecek ya da haksız rekabet ve kazanca sebep olacak bilgi ve belgeler kanun kapsamı dışında*” bulunmaktadır. Kişilerin çeşitli yollar ile önceden öğrenebileceği bilgiler haksız rekabetin oluşmasına sebep olabilmektedir. BEDK bir kararında da kamu otoritelerinin imzaladığı uluslararası anlaşmaların, bu anlaşmalardan etkilenen kişilere verilmesi gerektiği yönünde karar almıştır.⁴⁰ Bu karar ile anlaşmalardan etkilenen vatandaşları şeffaflık ve hesap verilebilirlik anlayışı kapsamında bilgilendirmek amaçlanmıştır.

Bir başka sınırlama mevzusunu da istihbarata ilişkin bilgi ve belgelerle ilgili sınırlamalar oluşturmaktadır. Kanununun 18. maddesi ile düzenlenmiştir. Bununla “*sivil ve askeri istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi ve belgeler kanun kapsamı dışında*” bırakılmıştır.

Bilgi Edinme Kanunu'nun 19. maddesi ile açıklanması ve zamanından önce açıklanması çeşitli sorunlara neden olabilecek talepler de bilgi edinme kapsamı

³⁸ BEDK'nın 26.09.2007 tarih ve 2007/1017 sayılı kararı, http://www.bedk.gov.tr/KararGoster.aspx?KararNo=fe43823c-c567-4bc3-b328-6b874365d13e&placeValuesBeforeTB =savedValues&TB_iframe=true&height=600&width=900&modal=false (Erişim 25/05/2014)

³⁹ BEDK'nın 18.05.2005 tarih ve 2005/358 sayılı kararı, http://www.bilgiedinnehakki.org/doc/BEDK_kararlar.pdf (Erişim 25/05/2014)

⁴⁰ BEDK'nın 18.08.2005 tarih ve 2005/579 sayılı kararı, http://www.bilgiedinnehakki.org/doc/BEDK_kararlar.pdf (Erişim 25/05/2014)

dışında bırakılmıştır. Böylece kişi ve kurumların bu tür durumlardan etkilenmesinin önüne geçilmek istenmiştir.

Kanunun 20. maddesinde belirtilen sonuçları doğuracak adli soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi ve belgeler de bilgi edinme başvurusu kapsamının dışında bırakılmıştır.

Yine özel hayatın gizliliği ile ilgili sınırlama Kanununun 21. maddesinde düzenlenmektedir. Haberleşmenin gizliliği, Kanununun 22. maddesinde yer alan bir istisnayı oluşturmaktadır. Burada haberleşmenin gizliliği esası gözetilerek sınırlamaya gidilmektedir. Kanununun 23. maddesi ile kanunlarda ticari sır olarak nitelenen bilgi ve belgeler, Bilgi Edinme Kanunu'nun kapsamı dışında bırakılmaktadır. Kamu yönetiminde fikir ve sanat eserleri ile ilgili olarak da Kanununun 24. maddesi ve BEDK kararları kapsamında hareket edilmektedir. Kanununun 25. maddesi ile kurum içi düzenlemelerle ilgili sınırlama düzenlenmiştir. Bu madde ile sadece söz konusu birimde çalışan ve alınan kararların etkilediği birim çalışanlarının bilgi edinme hakkına sahip olduğu kabul edilmiştir. Kanununun 26. maddesi ile kurum ve kuruluşların elde ettikleri görüş bilgi notu ve tavsiye niteliğindeki bilgi ve belgelerle ilgili sınırlama düzenlenmiştir. Kanununun 27. maddesi ile tavsiye ve mütalaa talepleri, kanun kapsamı dışında bırakılmıştır. Burada yer alan tavsiye ve mütalaa talepleri ile ilgili madde kamu yönetiminde bilgi edinme talebinde bulunan kişilerin taleplerin reddedilmesinde kullanılan maddelerden birisidir. Son olarak Kanununun 28. maddesi ile gizliliği kaldırılmış olan bilgi/belgelerin, Kanunda belirtilen diğer istisnalar kapsamına girmiyorsa, bilgi edinme başvurularına açık hale geleceği hüküm altına alınmaktadır. Gizliliği kaldırılan bilgi ve belgeler kamu yönetimi tarafından yayınlanmış olmasına rağmen, diğer çalışanlar tarafından gizli olarak yorumlanmakta ve bilgi/belgenin vatandaşa verilmemesi yönünde bir direnç meydana gelmektedir. Bu tür dirençle karşılaşıldığı zaman bu belgelerin kamu yönetimi tarafından zaten yayınlanmış olduğu bilgisi verilerek yeni güncellenmiş olan bilgi/belgeler alınabilmektedir.

12. BİLGİ EDİNME HAKKI KAPSAMINDA KAMU İDARELERİNİN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

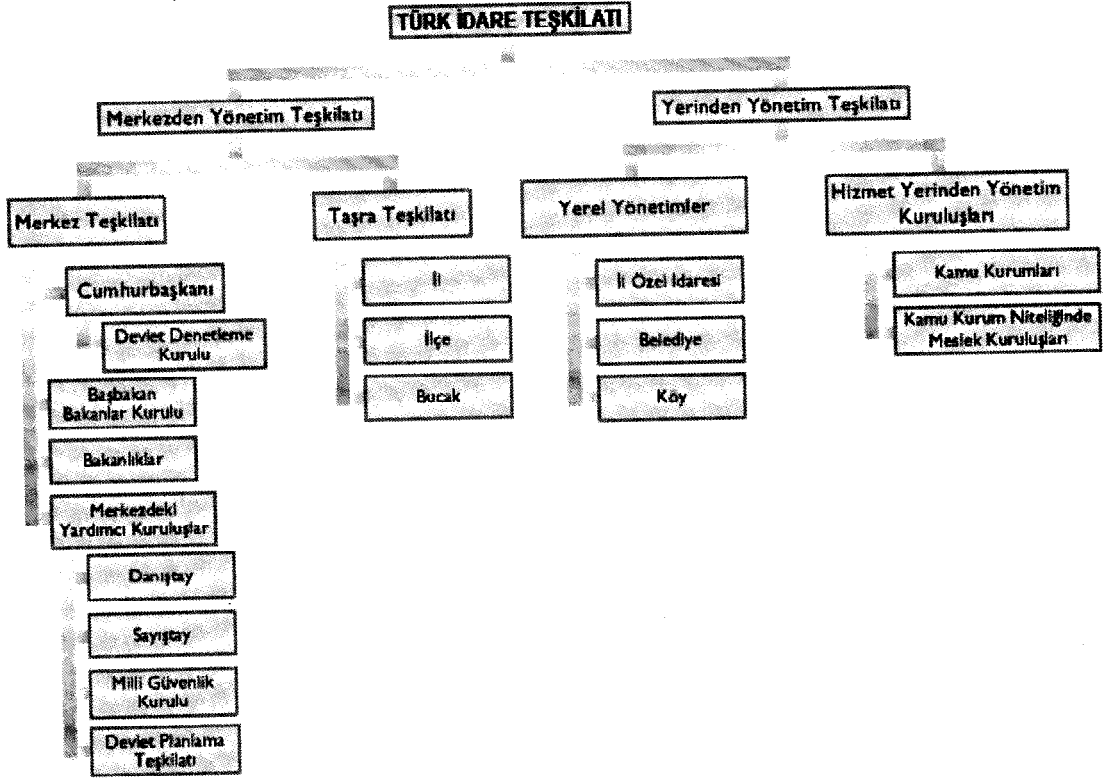
Bu kısımda Bilgi Edinme Hakkı kapsamında kamu idarelerinin yükümlülükleri açıklanmaktadır. Kamu idarelerinin yükümlülüklerinden biri de görev gereği sahip oldukları ya da sahip olmak zorunda buldukları bilgi/belgeleri başvuranlara vermek bulunmaktadır. Bu yükümlülük nedeni ile örneğin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı olarak Bilgi Edinme ve Beyaz Masa birimleri oluşturulmuştur.

4982 sayılı Kanun, kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğine haiz meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanmaktadır.⁴¹ Uygulama Yönetmeliği'nde bu kamu kurum ve kuruluşlarına tanımlanarak açıklık getirilmiştir.⁴² Kamu kurum ve kuruluşları ifadesi ile kastedilen ifade herkes tarafından anlaşılır olmasına rağmen, kafalarda oluşabilecek soru işaretlerine bir cevap niteliği taşıması açısından Uygulama Yönetmeliği'nde de ayrıca tanımlanma gereği duyulmuştur.

Bilgi edinme hakkı kapsamında kamu idarelerinin yükümlülükleri; Arşiv yönetimi kapsamında bilgi ve belgeleri tasfiye etme ve kaydedilmesi yükümlülüğü, idarenin görev ve yapısını tanıtmaya yükümlülüğü, idarenin bilgi edinme birimi oluşturma yükümlülüğü, bilgi edinme başvurularına karşı rapor hazırlama yükümlülüğü ve personelin eğitimini sağlama yükümlülüğü başlıkları altında incelenebilmektedir.

⁴¹ BEHK md. 2. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/10/20031024.htm#1> (Erişim 25/05/2014)

⁴² Taner Ayanoglu, *Bilgi Edinme Hakkı ve Yargısal Korunmasına İlişkin Bazı Sorunlar*, Legal Hukuk Dergisi, 2004, s. 18.

Şekil 1.7. Türk İdare Teşkilatı.

Kaynak: "01. İdare Kavramı", <http://notoku.com/01-idare-kavrami/> (Erişim 28/05/2014)

Bilgi edinme hakkına ilişkin mevzuat uyarınca kurum ve kuruluşların bilgi edinme başvurusuna konu olabilecek bütün bilgi/belgeleri tasnif etmek mecburiyetleri bulunmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşları bu kapsamda internet sitelerini de yeniden yapılandırmakta ve bilgi edinme başvurusu formlarını yayınlamaktadırlar. Bu mevzuata uygun olarak İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı da vatandaşların bilgi edinme hakkını güvence altına almak adına bünyesinde gerekli düzenleme ve uygulamaları yapmaktadır.

Bilgi edinme haklarını etkin şekilde kullanabilmeleri için bunun kurum ve kuruluşlar tarafından halka tanıtılması gerekmektedir. Bu husus Uygulama Yönetmeliği'nin 6/3-4 maddelerinde belirtilmiştir.

Kanun kapsamındaki idarelerin bilgi edinme birimi oluşturma yükümlülükleri de bulunmaktadır. Bu birimde görevli kişiler bilgi edinme başvurularıyla ilgili

işlemleri yapmaktadırlar.⁴³ İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde de böyle bir birim oluşturulmuş bulunmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı bir kamu kurumu olarak bünyesinde bilgi edinme birimi oluşturmuştur. Bilgi edinme ile ilgili gerekli bilgilendirme İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın internet sitesinden yapıldığı gibi, vatandaşlar birim çalışanlarından da gerekli bilgilendirmeyi alabilmektedir.

İdarelerin bilgi edinme başvurularına ilişkin rapor hazırlama yükümlülükleri de vardır. Kurum/kuruluşlarca hazırlanan raporlar her yıl Şubat ayının sonuna kadar BEDK'ya gönderilmektedir. BEDK da bununla birlikte genel bir rapor hazırlayarak her yıl Nisan ayının sonuna kadar TBMM'ye göndermekte ve bu raporlar takip eden iki ay içinde TBMM'ce kamuoyuna açıklanmaktadır.⁴⁴ Bilgi edinme raporları ile ilgili bilgilendirmeye BEDK'nın internet sitesinden ulaşılabilir. Ayrıca, İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Bilgi edinme biriminin bu konu ile ilgili raporları da; İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Bilgi edinme biriminden öğrenilebilmektedir.

Son olarak kamu kurum ve kuruluşlarının personelin bu konuda eğitimlerini sağlama yükümlülükleri bulunmaktadır. Kamu kurum ve kuruluşlarında böylece bu yönde çalışmalar yapılmaktadır. Bu kapsamda hizmet içi eğitimler verilmesi ve seminerler düzenlenmesi gündeme gelmektedir.⁴⁵ İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı da bu konuda bilgi edinme biriminde çalışan kişiler de dâhil olmak üzere hizmet içi eğitimler ve seminerler düzenleyerek bu konuda bütün çalışanlarını bilinçlendirmeye çalışmaktadır.

⁴³ **Uygulama Yön. Md.8**

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=3.5.20047189&sourceXmlSearch=&MevzuatIlski=0> (Erişim 26/05/2014)

⁴⁴ **BEHK md.30 md. 43 Uygulama Yönetmeliği** http://www.mit.gov.tr/kanun_behk_yon.html (Erişim 26/05/2014)

⁴⁵ **Uygulama Yönetmeliği md. 43**

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=3.5.20047189&sourceXmlSearch=&MevzuatIlski=0> (Erişim 26/05/2014)

13. BİLGİ EDİNME HAKKI İHLALİNİN SORUMLULUĞU

Bilgi edinme hakkının ihlalinin, kurum ve kuruluşlar ve bunların çalışanlarını bağlayan sorumlulukları olmaktadır. Burada sorumluluk, sözcük anlamıyla, mesuliyet ile birlikte hesap verme ve tazminatı da gündeme getirmektedir.⁴⁶ İdarelerin işlem ve eylemleri nedeniyle kişilere verdikleri zararların tazmin edilmesi böylece söz konusu olmaktadır. Ülkemizde de idarelerin bu konudaki sorumlulukları kabul edilmiş bulunmaktadır.⁴⁷ Kamu yönetimleri bu konudaki yükümlülüklerini yerine getirmek için gerekli önlemleri alarak uygulamak zorunda bulunmaktadırlar. Kamu çalışanlarının da bu konuda sorumlulukları tayin edilmiştir. Kamu görevlileri vatandaşların bilgi edinme hakkını kullanmalarını sağlamak adına yükümlülüklerini yerine getirmekle görevlidirler. Kamu çalışanlarına bunun tevdi edilmesi gerekmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı ve bilgi edinme birimi olarak bu konuda personellere gerekli bilgilendirmeler yapılmaktadır.

Bilgi edinme hakkının ihlalinde hem idare ile ilgili sorumluluklar arandığı gibi idarelerde çalışanların da sorumlulukları aranmaktadır. İdarenin sorumluluğu, en başta hukuk kuralları içerisinde vatandaşların bilgi edinme haklarını kullanmalarını sağlamak ve bunun ihlalinin önüne geçilmesi için gerekli önlemleri almak bulunmaktadır. Yine de bazı durumlarda hak ihlalleri yapılabilmektedir.⁴⁸ Bu durumda idarelerin kişilere verdikleri zararlar onların hizmet kusurları olarak kabul edilmektedir.⁴⁹ Kamu yönetimi -İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı- olarak bu konuda gerekli hassasiyet gösterilmekte personel çoğunlukla bu tür olumsuzluklara neden olunmaması için gerekli hassasiyeti göstermeleri konusunda bilinçlendirilmeye çalışılmaktadır. İdarelerin böylesi kusurlarının oluşmaması için gerekli önlemleri almaları gerekmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde bu konu üzerinde titizlikle durulmaktadır. Bunun için bilgi edinme birimlerinde kifayetsiz sayıda ve kalitede personeli istihdam etmekte ve onlara ihtiyaç duydukları eğitim

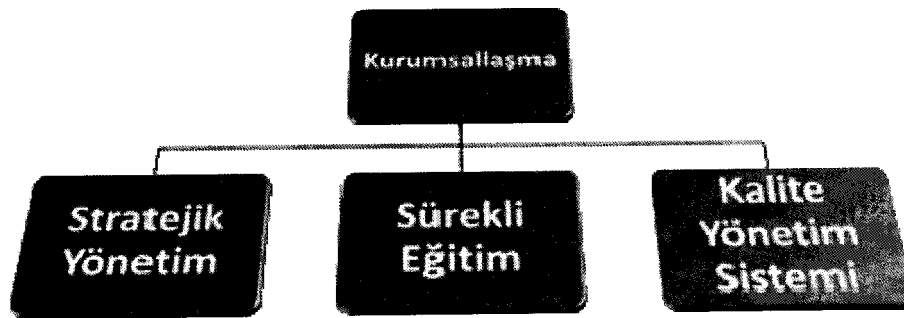
⁴⁶ Ejder Yılmaz, **Hukuk Sözlüğü**, Yetkin Yayınları, Ankara 1992, s.1109

⁴⁷ Ahmet Bozdağ, "İdare Hukukunda İdarenin Hizmet Kusuru ve Danıştay Uygulaması", **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 468, Ankara 2010, s.34

⁴⁸ Turgut Candan, **Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara 2005, s.5

⁴⁹ Ramazan Yıldırım, **Türk İdare Hukuku Açısından İdari Başvurular**, Akader Yayınları, Diyarbakır 2003, s.283

sağlanmaktadır. Personel bilinçlendirilerek, vatandaşlara bilgi edinme hakkı kapsamındaki başvurularında nazik ve özenli davranmaları sağlanmaktadır. Başvurulara yanlış/hatalı veya eksik cevaplar verilmesi ile hizmetin kötü yapılması neticesinde idarenin kusuru söz konusu olmakta ve bu durum idareye bildirilmektedir. Bu şekilde bir işlemin söz konusu olduğu ile ilgili senaryo kabul edilecek olduğunda, başvuru sahibinin dava açma hakkı bulunmaktadır. Ayrıca, Bilgi edinme talebi reddedilen başvuru sahibinin BEDK'ya itiraz etme hakkı bulunmaktadır. Kurula itiraz, iptal davası açma süresi ve tam yargı davası için geçerli olan 60 günlük süreyi de durdurur. Bazı durumlarda da idarenin yerine getirmek zorunda olduğu kamu hizmetini hiç yapmaması şeklinde görülebilmektedir. Böylece hizmetin hiç işlememesinden doğan hizmet kusuru oluşmaktadır. Bilgi edinme birimlerinin görevi kendilerine ulaşan vatandaşların taleplerini cevaplamaktır. Bunu zamanında yapmadıklarında ya da hiç yapmadıklarında kusurlu sayılacaklardır. Bu durumda bu idareler için tazmin amaçlı davalar açılacaktır. Kamu kurum ve kuruluşlarında çalışanlara sağlanacak iç eğitimler böylece önem kazanmaktadır. Eğitim, işletmelerin temel yönetsel fonksiyonları içinde yer almaktadır.

Şekil 1.8. İşletmelerin Temel Yönetimsel Fonksiyonları.

Kaynak: http://tantalosmaket.blogspot.com.tr/2011_10_01_archive.html (Erişim 28/05/2014)

Kamu çalışanlarının bu konudaki sorumlulukları da önemlidir. Bilgi edinme hakkı kanunu uyarınca yapılması gereken işlemlerde ihmal, kusur veya kasıtlı uygulamalarda cezai kovuşturmalara kadar disiplin cezaları uygulanabilmektedir.⁵⁰ Uygulama Yönetmeliği'nde bunun kurum ve kuruluşların yöneticilerince denetleneceği belirtilmiş,⁵¹ ancak suç unsurlarına ve müeyyidelere açıklık getirilmemiştir. Türk Ceza Kanunu (TCK) bu konuda kastın varlığını yani suçun bilerek ve istenerek işlenmesini gözetmekte ve buna göre cezalar tayin edilmektedir.⁵² Kamu çalışanlarının kanunu uygulamamakta kastı olması ile kastedilen aslında bilerek ya da isteyerek söz konusu kanunun uygulanmamasını engelleyenler ya da kasten mevzuata aykırı işlem yapanlar ifade edilmeye çalışılmaktadır. TCK'nda düzenlenen suçlardan bazıları bu suçla ilgili olarak da ortaya çıkabilmektedir. Örneğin "Görevi Kötüye Kullanma" suçu TCK'nın 257/1. maddesinde düzenlenmektedir. Burada da suçun işlenmiş sayılması için kişilerin mağduriyetine neden olmuş olması, kamu zararına yol açmış olması ya da kişilere haksız menfaat sağlamış olması şartı aranmaktadır.⁵³ Eğer bu aranan unsurlar bulunmuyorsa görevi kötüye kullanma suçu ortaya çıkmış sayılmamaktadır. Burada kusura da açıklık getirilecek olursa; bilerek veya bilmeden bir işin gereği gibi yapılmamasıyla oluşan eylem, olay ya da işlemdir. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığında bulunan memurlar ve diğer kamu görevlileri görevlerini yerine getirmeyerek suç işlediklerinde onlara işledikleri suçlarla ilgili 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun hükümleri uygulanmaktadır. Böylece 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu ile ilgili olarak oluşan suçlarda da İdare tarafından ilgili kişiler hakkında soruşturma yürütülmekte ve TCK'nın 257. maddesi ile bu kişiler hakkında cezai kovuşturma yapılmaktadır.

⁵⁰ BEHK md.29 <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/10/20031024.htm#1> (Erişim 27/05/2014)

⁵¹ BEHK md. 42

<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Aspx?MevzuatKod=3.5.20047189&sourceXmlSearch=&MevzuatIlski=0> (Erişim 27/05/2014)

⁵² Ali Parlar ve Muzaffer Hatipoğlu, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, Seçkin Yayınevi, Ankara, 2008, s.75

⁵³ Sedat Bakıcı, Özgecan Bakıcı Yel, **Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun**, Adalet Yayınevi, Ankara 2009, s.332

2. BÖLÜM

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞINDA BİLGİ EDİNME YOLLARI VE UYGULANIŞI

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı'nda vatandaşların bilgi edinme hakları kapsamında çeşitli düzenlemeler yapılmış bulunmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin internet sitesinde de bununla ilgili düzenlemelere gidilmiştir. Aşağıda burada yer alan oluşturdukları "Bilgi Edinme Başvuru Formu" hakkında açıklamalar yapılmaktadır.

1. BİLGİ EDİNME BAŞVURU FORMU

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın internet adresinde iki adet bilgi edinme formu bulunmaktadır. Bu formlar aşağıdaki gibidir.

- Şahsım adına(Bireysel/Gerçek Kişilik)
- Kurumun Adına(Tüzel Kişilik)

1.1. ŞAHSIM ADINA (BİREYSEL/GERÇEK KİŞİ) BAŞVURU FORMU

Aşağıda bu başvuru formu verilmektedir.

Tablo 2.1. Şahsım Adına (Bireysel/Gerçek Kişi) Başvuru Formu.

Şahsım adına(Bireysel/Gerçek Kişilik)

		/w EPDw UJNzA3i	/w EWDA Lgw sTti
--	--	-----------------	------------------

Bilgi Edinme Başvurusu Formu (Ek 1)

(Gerçek

Kişiler

İçin)

Burada yapılan ilgili açıklamalar şöyledir;

Bu sayfadaki aşamaları tamamlayarak, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nden bilgi veya belge talep edebilirsiniz. Yapacağınız başvuru, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında değerlendirilecektir.

Adı: (Başvuru sahibinin adı) *

Soyadı: (Başvuru sahibinin soyadı) *

Adresi : (Oturma yeri veya iş adresi) *

T.C. Kimlik No : 11 haneli T.C. Kimlik Numaranız. **

E-posta : (Elektronik posta adresiniz) **

Başvuruya Hangi Yolla Cevap Almak İstersiniz ? :

E-Posta

Fax *

Yazılı(Posta ile)

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince istediğim bilgi veya belgeler aşağıda belirtilmiştir. Gereğini arz ederim.

İstenen Bilgi veya Belgeler : (Ayrılan alana en fazla 4000 karakter uzunluğunda metin girebilirsiniz) **

1.2. KURUMUN ADINA (TÜZEL KİŞİ) BAŞVURU FORMU

Aşağıda bu form verilmektedir.

Tablo 2.2. Kurumun Adına (Tüzel Kişi) Başvuru Formu.

Kurumun Adına(Tüzel Kişilik)

		/w EPDw ULLTEyI	/w EWDw KPs7Ki
--	--	-----------------	----------------

Bilgi Edinme Başvurusu Formu (Ek 2)

(Tüzel

Kişiler

İçin)

Burada yapılan açıklamalar da şöyledir;

Bu sayfadaki aşamaları tamamlayarak, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nden bilgi veya belge talep edebilirsiniz. Yapacağınız başvuru, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu kapsamında değerlendirilecektir.

Tüzel

Kişinin

Ünvanı :

(Başvuru sahibinin adı ve soyadı) *

Adresi :

(Oturma yeri veya iş adresi) *

Yetkili

Kişinin

Adı :

(Başvuru sahibinin adı

) *

Soyadı : (Başvuru sahibinin soyadı) *

T.C. Kimlik No : 11 haneli T.C. Kimlik Numaranız. * *

E-posta : (Elektronik posta adresiniz) * *

Başvuruya E-Posta

Hangi Yolla Cevap Almak İstersiniz ? : Fax *

Yazılı(Posta ile)

Yetkili Kişinin İmzası

4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu gereğince istediğim bilgi veya belgeler aşağıda belirtilmiştir. Gereğini arz ederim.

İstenen Bilgi veya Belgeler : (Ayrılan alana en fazla 4000 karakter uzunluğunda girebilirsiniz) * *

2.BİLGİ EDİNMENİN İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞINDA UYGULANMASI

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına yapılan başvurular ile ilgili İstatistikler yukarıdaki gibidir. Şimdiye kadar yazmış olduğum bilgilerde de belirttiğim gibi vatandaşlar İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına 4982 Sayılı Bilgi edinme kanununda belirtilen başvuru usullerini kullanarak başvuruda bulunmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın internet adresi üzerinden Bilgi edinme formu doldurarak e-posta yolu ile yapılmakta ve aynı gün içinde ilgili birimlere yönlendirilmektedir. Gelen cevaplar e-posta, yazılı posta, faks, yerinde inceleme ve diğer şekillerde vatandaşa iletilmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na e-posta aracılığı ile gelen bilgi edinme başvuruları öncelikli olarak bir ortak havuza düşmekte daha sonra bu havuz içinden Bilgi edinme biriminde yer alan çalışanlara eşit olarak dağıtılmaktadır. Posta ile gelen başvurular öncelikle Bilgi edinme birimi sistemine kaydedilmekte daha sonra birimlere iletilerek gelen cevabi yazılar vatandaşın talebi doğrultusunda posta yolu ile ya da e-posta yolu ile on beş iş günü içerisinde iletilmektedir. Dilekçe ile gelen başvurular da öncelikle Bilgi edinme birimi sistemine kaydedilmekte daha sonra DAYSİS (İstanbul Büyükşehir Belediyesi Doküman Arşiv Ve Kurumsal Yazışma Sistemi)'e kaydedilerek gelen resmi yazılar vatandaşın talebi doğrultusunda posta yolu ile ya da e-posta yolu on beş iş günü içerisinde iletilmektedir.

Bilgi edinme hakkının daha önce açıklanan bazı sınırları vardır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Bilgi edinme birimi olarak bu sınırlamalar ışığında vatandaşlarımızın başvurularına dönüş yapılmaktadır.

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nda bağlı birimlerden bazıları önceleri Bilgi edinme başvurularına cevap vermek konusunda istekli davranmamışlardır. Birimler ile yapılan toplantılar, verilen eğitimler sonucunda bu konudaki direnç kırılmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Bilgi edinme birimi ve Beyazmasa birimi ile ilgili yeni düzenleme çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. İstanbul

Büyükşehir Belediye Başkanlığı şeffaflık ve hesap verebilirliklerini artırmak için çaba göstermekte, bu konuda diğer kurum/kuruluşlara örnek olmak istemektedirler. Bunun için Büyükşehir Belediyesi'nde kararları alırken halkın katılımını sağlayacak, bunu teşvik edecek mekanizmaların güçlendirilmesini öngörmektedirler. Yolsuzlukla mücadelede de bu kapsamda önem vermektedirler. Böylece hizmet kalitelerini artırıp, vatandaşlarda güven oluşturmayı hedeflemektedirler. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Bilgi edinme birimi de "güven" konusuna çok önem vermektedir. Bu kapsamda "şeffaflık", "süreklilik", "tutarlılık" ve "öngörülebilirlik" ilkeleri esas alınarak gerekli çalışmalar yapılması planlanmaktadır.

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı Bilgi edinme birimi olarak vatandaşa en doğru ve düzgün şekilde cevap verebilmek için diğer birimler ile birlikte çalışmalarına devam etmektedirler.

Ayrıca, İstanbul Büyükşehir Belediyesi olarak vatandaşın bilgi edinme ihtiyacını karşılamak adına Bilgi edinme birimi dışında Beyazmasa birimi aracılığı ile de çalışmalar yapılmaktadır. Beyazmasa birimi olarak; yerel yönetimlerde vatandaşa yaptığımız hizmetler hakkında geri bildirimde bulunmak ve onların yerel yönetimlerden beklentilerini anlamak için, halkla ilişkiler bölümünün etkin bir biçimde çalışmasına ihtiyaç vardır. Bu bilgi alışverişi bazen yerel yönetimlerin yapmış olduğu hizmetleri yazılı sözlü medya organları ile duyurması, internet adresinde paylaşması şeklinde olabilmektedir. Bazen de vatandaşların Bilgi edinme ve Beyazmasa başvurusunda bulunmaları şeklinde olmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2004 yılında Beyazmasa ve Bilgi edinme birimlerini kurarak yerel yönetimlerde halkla ilişkilerin öneminin kavranması konusunda diğer ilçe ve şehirlerdeki yerel yönetimlere öncülük etmiştir. Vatandaşların Beyazmasa başvuruları karşılaştıkları bir sorunun çözümüne yönelik olabildiği gibi bilgi talebi şeklinde de olabilmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Beyazmasa biriminde 2004 yılında internet aracılığı ile 889663 adet başvuru yapılmıştır. Bu başvurular İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin birimleri ile ilgili olduğu gibi farklı birimler ile ilgili de olmuştur. Yerel yönetimlerde halkla ilişkilerin öneminden bu kadar söz etmişken İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde halkla ilişkiler uygulamaları ve Beyazmasa biriminin işleyişi hakkında genel bilgi vermekte de fayda bulunmaktadır. Aşağıda bu konularda açıklamalar yapılmaktadır.

2.1.BEYAZMASA

Beyazmasa hizmeti, İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin çok önemli bir hizmetini oluşturmaktadır. Bu hizmetle İstanbul'da 7/24 saat hizmet anlayışına göre kuruma ulaşan tüm istek, şikayet ve memnuniyetler değerlendirilmekte ve istek ve şikayetlere çözüm üretilmektedir. Beyazmasa demokratik ve şeffaf yönetim ilkesi gereğince uygulamalar yapmaktadır.⁵⁴

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı bünyesinde oluşturulan Beyazmasa'ya vatandaşların başvuruları giderek artmaktadır. Beyazmasada artan bu vatandaşların başvuruları değerlendirilerek sorunlarına çözüm bulunmaya çalışılmaktadır. Beyazmasaya başvurular sözlü yapılabilenkte veya internet e-posta yoluyla, Alo 153 Çağrı Merkezi üzerinden, İletişim Noktaları'ndan, Beyaz Masa şubelerinden, sms, faks, posta, twitter yoluyla ve mobil uygulamayla yapılabilenktedir. Aşağıdaki tablodan Beyazmasaya çeşitli yollarla yapılan başvurular, bunların yıllar itibariyle adetleri görülebilmektedir.

⁵⁴ İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2012 Faaliyet Raporu, http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/BilgiHizmetleri/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/Documents/2012/iBB_Faaliyet_Raporu_pdf/ibb_faaliyetraporu_2012.pdf (Erişim Tarihi 28/05/2014), s.62

Tablo 2.3. Beyaz Masa başvuru verileri.

Başvuru Biçimi	Beyaz Masa Başvuru Sayısı (Adet)				
	2008	2009	2010	2011	2012
Sözlü Başvuru	366.959	331.186	280.679	481.313	1.445.046
İnternet E-posta	37.755	53.668	49.713	71.839	81.895
Alo 153 Çağrı Merkezi	30.649	40.608	43.119	63.223	90.808
İletişim Noktaları (kayıtlılar)	-	-	-	6.449	11.172
Diğer	181	272	5.160	4.508	5.426
Mobil Uygulama	-	-	-	-	5.138
Beyaz Masa Şubeleri (Kayıtlılar)	3.978	6.816	7.737	4.010	4.266
1530 SMS	158	192	718	580	893
Faks	355	328	287	227	99
Posta	295	475	3	2	5
Twitter	-	-	-	2	8.094
Beyaz Masa Hizmet Birimleri	117	53	298	590	4.851
Toplam Başvuru	440.447	433.598	387.714	632.743	1.657.693
Kayıtlı Başvuru Toplam	73.795	102.412	107.035	151.430	226.282
Çözömlenen Başvurular	73.795	102.412	107.035	151.430	222.887
Çözüm Oranı	100%	100%	100%	100%	%98

Kaynak: İBB 2012 Faaliyet Raporu, s. 62

Şahsen Başvuru

Büyükşehir Santral Hattına Başvuru

ALO
153

Alo 153 Çağrı Merkezi

Beyaz Masa Şubelerine Başvuru:
Aksaray-Üsküdar-Kadıköy-Merter-Sa-
raçhane

İletişim Noktaları Bakırköy, Kadıköy, Beşiktaş,
Şişli, Eminönü, Taksim, Şirinevler, Kartal, Üs-
küdar, Beyliközü, Aksaray, Eyüp, Otogar

Beyaz Masa Hizmet birimleri yolu ile
Başvuru (Beyaz Gezi, Beyaz Karanfil,
Beyaz Taziye, Muhtarlar Bürosu)

İnternet Yolu ile Başvuru
Web: www.ibb.gov.tr
Mail: beyazmasa@ibb.gov.tr

Beyaz Masa Mobil Uygulama
(Iphone ve Android Telefonlar)

Fax Yolu ile Başvuru

Posta Yolu ile Başvuru

1530 SMS Hattı

Sosyal Medya Yolu ile Başvuru
Twitter : [@ibbbeyazmasa](https://twitter.com/ibbbeyazmasa)
Facebook: [Ibb Beyazmasa](https://www.facebook.com/ibb.beyazmasa)

Şekil 2.1. İstanbulluların Beyaz Masa'ya Başvuru Yolları.

Kaynak: İBB 2012 Faaliyet Raporu, s. 63

Beyazmasa hizmeti İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın güçlü yönleri içinde gösterilmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB)'nin faaliyet raporlarında bu belirtilmektedir ve aşağıdaki tablodan da görülebilmektedir.

Tablo 2.4. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nda Genel Yönetim – Güçlü ve Geliştirilmesi Gereken Yönler ve Öneri ve Tedbirler.

Güçlü Yönler
1. Mali kaynakların kontrol ve denetim yapısının güçlü olması
2. İBB'nin finans kuruluşları nezdindeki kredibilitesi
3. İBB'nin sahip olduğu gayrimenkul portföyünün zenginliği ve çeşitliliği
4. Gayrimenkul satış ve kiralama işlemlerinin şeffaf ve rekabete açık bir ortamda gerçekleştirilmesi
5. Sahip olunan teknolojik ortamda gayrimenkullerin dijital ortamda takip ve yönetilebilir olması
6. Emlak gelirleri tahsilat oranının yüksek olması
7. 775 sayılı kanun kapsamındaki mesken fonunun konuyla ilgili alanlarda etkin kullanılması
8. Teknolojik alt yapının sürekli yenilenmesi ve teknolojinin etkin kullanımı
9. Geniş bant ortak haberleşme altyapısı ve IP telefon altyapısı
10. İl seviyesinde ölçeklenebilir güçlü coğrafi bilgi sisteminin mevcut olması
11. Tasfiye edilen gecekondü sahiplerine sosyal konut tahsisi ya da kamulaştırma bedeli ödemesi yapılarak uzlaşma sağlanabilmesi ve ücretsiz bakım onarım hizmeti yapılması
12. Bütçe ile yatırım programı arasında entegrasyon uygulamalarının daha sağlıklı bir biçimde yürütülüyor olması
13. Kurumumuzda Stratejik Yönetim Yaklaşımının giderek yaygın bir biçimde uygulanıyor ve sahipleniliyor olması
14. Tüm hizmet alanlarında süreç analizi çalışmaları ile iyileştirme alanlarının belirlenmiş olması
15. Güçlü bilgi iletişim ağına sahip olunması
16. Teknoloji destekli kurumsal arşiv yönetim sisteminin bulunması
17. Satınalma süreçlerinin ve süreçlerde kullanılan belgelerin tanımlı olması

18. Satınalma konusunda güçlü bir arşive sahip olunması
19. Teknoloji destekli stok yönetimi sisteminin olması
20. Teknoloji destekli araç filo takip sisteminin bulunması
21. Güvenlik kameralarının etkin kullanımı
22. İBB'nin otomasyon destekli lojistik merkezinin bulunması
23. Altyapısı ve işlevselliği ile vatandaşa hizmet veren halkla ilişkiler sisteminin olması, Beyaz Masa Hizmetinin Türkiye genelinde altın marka olması
24. Güçlü bir medya haber arşivinin bulunması
25. Yatırım projelerinin çeşitlik, nitelik ve işlevsellik bakımından ülke çapında yerel yönetimler için genellikle öncü ve önder bir role sahip olması
26. Uluslararası alanda yürütülen etüd proje çalışmalarının takip ediliyor olması
27. 5018 sayılı kanun ile Maliye Bakanlığı tarafından İç Kontrol Sistemi uygulamalarının kurum içinde başlatılmış olması
28. Ana hizmet alanları ile ilgili süreçlerin tanımlanmış olması
29. İç denetime yönelik birincil, ikincil, üçüncül mevzuatın yürürlüğe girmiş olması ve bu mevzuatın netliği
30. İç denetçi sertifikasyonunun dinamik bir yapıda olması, sertifikaların derecelendirilmesi ve derecelendirme şartlarının mesleki gelişim odaklı olması
31. İç denetimin makul güvence ve danışmanlık hizmeti olarak mevzuatta tanımlanmış olması
32. İç denetimin uluslararası kabul görmüş bir uygulama olması ve uluslararası iç denetim standartlarının belirlenmiş olması
33. 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun geçici 5. maddesine göre atanan iç denetçilerin güçlü bir denetim kültürü ve tecrübesine sahip olması
34. İBB'nin başarılı altyapı ile yapı uygulama ve yönetim örneklerine sahip olması
35. Kurumun yeniliklere açık, uyumlu ve hareket kabiliyetinin yüksek olması
36. Kurumun yazılım geliştirme yetkinliğine sahip bulunması
37. İhtiyaca uygun personel temininde alternatif yöntemlerin kullanılabilmesi
38. Yabancı dil bilgisinin önem arz ettiği noktalarda kalifiye ve yabancı dil bilgisine sahip olan personelin görev yapması
39. İBB içerisinde uluslararası ilişkiler konularını ilgilendiren bir ağ'ın oluşturulması

40. Hizmet içi eğitimde ihtiyaç analizi ve çeşitlilik kriterlerine önem veriliyor olması
41. Performans değerlendirme sisteminin giderek daha etkin bir biçimde uygulanıyor olması
42. AB projelerini yazma ve uygulama konusunda kurum genelinde deneyim ve yaygınlaşmanın giderek artıyor olması ve bu bağlamda tecrübeli personel sayısındaki yükselme
43. Belediye hizmet alanlarında tecrübeli, mevzuata hakim, bilgi sahibi, farklı uzmanlıklarda ve güvenilir personelin varlığı
44. Yeniliklere ve kendini geliştirmeye açık özelliklerdeki genç personel sayısının kurum genelinde artıyor olması

Geliştirilmesi Gereken Yönler

1. Kamulaştırma giderlerinin azaltılmasına yönelik uygulama ve yöntemlerin artırılması ihtiyacı
2. Bütçe içerisinde kamulaştırmaya ayrılabilen payın ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalması
3. Kamulaştırma ve proje uygulama süreçlerinin uyumlaştırılması
4. Gelirlerin TL, borçlanmanın bir kısmının yabancı para birimi ile yapılmakta olmasının risk oluşturuyor olması
5. Ecrimisil gelirlerinin tahsilatında yaşanan sıkıntılar
6. Giderek artmakta olan yatırım ve hizmet ihtiyaçlarına paralel olarak ortaya çıkan dış kaynak kullanma ihtiyacının da artmakta olması ve bazı hizmet binalarının etkin ve verimli çalışmaya izin verecek lokasyonlarda ve özelliklerde bulunmaması
7. Anadolu yakasında lojistik merkezin olmaması
8. Kent içi raylı sistem projelerinin aksamadan, hızlı bir şekilde devam edebilmesi amacıyla bunların yapım ve kamulaştırma bedellerini karşılamak için merkezi hükümet bütçesinden (genel bütçe) yeterli düzeyde ödenek ayrılmaması
9. Hizmetlerin tanıtımı ve bilgilendirilmesine yönelik faaliyetlerin medyada yeterli düzeyde olmaması
10. Proje yönetiminde etkinliğin ve verimliliğin daha da artırılması ihtiyacı
11. Vatandaş taleplerini değerlendirme ve karşılamaya yönelik birimler arası koordinasyonu güçlendirme ihtiyacı
12. Diğer yatırımcı kamu kuruluşlarıyla sağlanan koordinasyonun daha etkin hale getirilmesi ihtiyacı

13. Beyaz Masa hizmet kalitesinin kesintisiz ve çözüm sürecinin daha hızlı yürütülebilmesi için, İstanbul'daki diğer kamu kurum ve kuruluşları ile koordinasyonu sağlayacak web tabanlı bir yazılım ihtiyacı
14. Sahip olunan teknolojik altyapının gerektirdiği entegrasyon eksikliğinin giderilerek her türlü belediye faaliyetlerinin GIS (Geografik Information System-Coğrafi Bilgi Sistemi) ortamında takip, raporlama ve yönetiminin sağlanması
15. Diğer kamu kurumlarından onay alınması gereken durumlarda (proje, plan ve karar tasdikleri) sürecin hızlandırılması
16. Kurum içi izleme ve değerlendirme alanında yeterli düzeyde sistemli bir yaklaşımın olmaması
17. Uluslar arası sertifika sahibi iç denetçi sayısının yetersiz olması
18. Fiziksel kaynak ihtiyacının yeterli düzeyde belirlenememesi ve bu konuda birimler arasında koordinasyonun zamanında sağlanamaması
19. Birimlerin ve çalışanların performanslarının değerlendirilmesinin daha etkin hale getirilmesi
20. Kalite yönetimi çalışmaları
21. Çalışan görüş ve öneri sistemi
22. Personelin moral-motivasyonunu artırıcı sosyal etkinliklerin çoğaltılması
23. Evrak sürecinde daha hızlı, etkin ve verimli hizmet verebilmek için e-izmza geçilmesi
24. İstanbul'un sahip olduğu her türlü değer açısından Başkanlık tarafından belirlenen hedeflere ulaşılması konusunda ortak anlayış ve hareket bilincinin geliştirilerek tüm kuruma yansıtılması
25. Gayrimenkullerin geliştirilmesi ve İstanbul'un marka değerinin artırılması yönünde kullanımının kurumda yaygınlaştırılması
26. Kurumsal ve kentsel risklerin bütüncül bir yaklaşımla belirlenmemiş olması

Öneri ve Tedbirler

1. Her türlü teknolojik donanıma sahip bir kurum arşiv binasının yapılması
2. Proje üreten birimler arasındaki işbirliği ve koordinasyonun etkin bir biçimde sağlanması için bu birimlerin aynı hizmet binasında toplanmaları
3. İşe yeni alınan personelin oryantasyonu ve hizmet içi eğitimlerin ihtiyaçlara uygun ve etkin bir biçimde sunulabilmesi amacıyla müstakil ve modern bir eğitim kompleksinin kurulması

4. Kentin ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziki kalkınmasının sağlanabilmesi amacıyla akademik çevreler, sivil toplum örgütleri, meslek teşekkülleri ile işbirliği ve ortak çalışma anlayışının daha da geliştirilmesi
5. Hizmetlerin daha etkili, verimli, hızlı ve vatandaş odaklı bir anlayışla sunulması amacıyla yerel yönetimler ile diğer kamu kurumları arasındaki koordinasyonun etkinleştirilmesi
6. Belediyenin kurum içi ve dışındaki paydaşlarıyla iletişimin çeşitli enstrümanlar kullanılarak daha da etkinleştirilmesi
7. AB müktesebatıyla Türk Hukuk Mevzuatı'nın uyum sürecinde yaşanan sorunların giderilmesi için kamu kuruluşlarıyla koordinasyonun güçlendirilmesi
8. Birimlerde, çalışma alanlarıyla ilgili olarak Avrupa Birliği ile diğer kurum ve kuruluşların hibe, fon, proje, ... vb. imkanları takip edecek, etkin ve verimli çalışmalar yapabilecek uzman ve tecrübeli personelden oluşan ekiplerin oluşturulması
9. Belediye yöneticilerinin katılımıyla ilçelerde "Halk Meclisleri"nin düzenlenmesi
10. Vatandaşla yüz yüze iletişimi artırmak amacıyla, stratejik açıdan önemli tarihi meydan, cadde ve mekanlarda yeni İletişim Noktalarının açılması
11. Diğer kamu kurum ve kuruluşları ile koordineli çalışılarak ortak bilgi havuzunun oluşturulması, beyaz masa hizmeti ile ilgili eğitimlerin verilmesi ve belediyelere ulaştırılan sorunların CRM desteğiyle paylaşılması, sorunların çözümünün hızlandırılması
12. Teknolojik altyapıyı mevcut kullanımda olan bir yazılımla geliştirerek, belediye faaliyetlerinin, herkes tarafından kullanılan ve uygulanan bir ortamda yürütülmesi
13. Hizmette kalite ve verimliliğin artırılması için eğitim ve araştırma çalışmalarına daha da ağırlık verilmesi
14. Küresel ölçekteki model halkla ilişkiler uygulamalarını takip etmek ve bu alanda uluslar arası işbirlikleri gerçekleştirmek
15. Birimlerden gelen tüm matbaa baskı taleplerini karşılayabilecek matbaa sisteminin kurulması
16. Personelin görüntü, iletişim, konuyla ilgili uzmanlaşma, genel ahlak, iş ahlakı, ... vb. yönlerden gelişimine katkıda bulunulması, hizmetin en iyi şekilde yerine getirilmesi ve sunulması için gerekli her türlü çalışmaların yapılması

Kaynak: İBB 2012 Faaliyet Raporu, s. 236-238

Yukarıdaki tablodan da görüldüğü gibi İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nde kurumsallaşmanın gereklerine ve bu kapsamda şeffaf uygulamalar yapılmasına ve hesap verilebilir olmaya da çok önem verilmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesinde oluşturulan Bilgi Edinme birimi de bu şeffaf uygulamaların

ve hesap verilebilir olma çabalarının bir uzantısı olmaktadır. İBB’de oluşturulan Beyazmasa da bu kapsamda değerlendirilebilmektedir. Beyaz masa Ön Büro, Alo 153 Çağrı Merkezi, Beyazmasa Çözüm Ekibi, Onay Ekibi olmak üzere dört birimden oluşmaktadır.

2.1.1. Beyazmasa Ön Büro

Beyazmasa’ya bizzat başvuran kişi veya kurumlarla ilgilenme, onları talepleri doğrultusunda yönlendirme ve başvurularına anında çözüm üretme birimi bulunmaktadır.

2.1.2. Alo 153 Çağrı Merkezi

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı’nda halkla ilişkileri kapsamında oluşturulmuş bulunan Çağrı Merkezi hizmetleri verilmektedir. 2012 yılı Haziran ayından itibaren verilen hizmette,

Gelen talep sayısı: 3.746 adet

Çözülen talep sayısı: 3.672 adet

Ve çözümü bekleyen talep sayısı: 74 adet

olmuştur.⁵⁵ Bu çağrı merkezi, ödül de almış bulunmaktadır. Beyazmasa da Call Center uygulamasını kullanmaktadır.

Şekil 2.2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nde Santral Hizmetleri, 2012.

Kaynak: İBB 2012 Faaliyet Raporu, s. 50

⁵⁵ İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2012 Faaliyet Raporu, s. 50

Beyazmasa Alo 153 ekibi 15 kişiden oluşmakta ve 24 saat hizmet vermektedir.

Şekil 2.3. Beyazmasa.

Kaynak: Beyazmasa da Akom'daydı, <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Haberler/Pages/Haber.aspx?NewsID=18071> (Erişim 28/05/2014)

2.1.3. Beyazmasa Çözüm Ekibi

Halkla İlişkiler uzmanları tarafından Beyazmasa'ya gelen her türlü başvurunun incelendiği, ilgili birimlere ya da Kurumlara iletildiği başvurulara çözüm bulunduğu ve bulunan çözümün onay ekibinin onayından geçtikten sonra vatandaşa bilgi verildiği birimdir.

2.1.4. Onay Ekibi

Birimlerden alınan cevapların başvuru konusu ile ilgili olup olmadığına, yeterli olup olmadığına, farklı bir birimin daha bilgisine ihtiyaç olup olmadığını denetleyen birimdir. Eğer yanıt uygun ise; onaylayarak vatandaşa bilgi verilmesi için çözüm ekibine iletmektedir. Uygun bulunmazsa farklı bir cevap alınması için, ilgili birime tekrar gönderilmek üzere çözüm personeline iletmektedir. Başvuru konusu belli bir tarih aralığında çözülecek ise, sorun çözülünceye kadar çözüm sürecine gönderilmektedir. Çözümlendiği zaman vatandaşa bilgi verilmektedir.

Başvuru işlem aşamaları şunlardan oluşmaktadır:

- Gelen başvuru, kayıt altına alınmaktadır.
- Başvuru bilgisayar ortamına aktarılıp, çözüm ekibine gönderilmektedir.
- Çözüm ekibindeki kişi gelen başvuruyu incelemektedir.
- İlgili birime ya da Kurumlara başvuruyu yönlendirmektedir.
- Çözüm işlemini başlatmaktadır.
- Çözüm sırasında başvuru sahibini bilgilendirmektedir.
- Almış olduğu şikâyet çözümünü onay ekibine göndermektedir.
- Onay ekibindeki çözüm yeterli ise, onaylayarak “kişiye bilgi ver” konumunda ilgili çözüm elemanına göndermektedir.

2.2. HALKLA İLİŞKİLER MÜDÜRLÜĞÜNÜN YÜRÜTTÜĞÜ DİĞER FAALİYETLER

İstanbul Büyükşehir Halkla İlişkiler Müdürlüğü'nün Beyazmasa biriminin dışında İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin yatırımlarının doğru, etkin ve yerinde tanıtımı için, Beyaz Gezi, Beyaz Karanfil, Beyaz Taziye, Beyaz Tebrik, Beyaz File, Muhtarlar Bürosu, Şube Hizmetleri, İletişim Noktaları, Bilgi Edinme Birimi, Büyükşehir Ailesi Bülteni, Başkanlık Programları Takibi, BİMER, 1530SMS Hattı adı altında birimleri bulunmaktadır. İstanbul'da, kent kültürü bilincinin oluşturulması için, geziler yapmak. Hastanelerin çocuk bölümleri, çocuk yuvaları ve huzurevlerine ziyaretlerde bulunup onların talep ve isteklerini dinlemek. İstanbul il sınırları içerisinde vefat edenlerin yakınlarını arayıp başsağlığı dilemek. İstanbul'da hayatlarını birleştiren çiftlere tebrik amaçlı “Hediye Seti” göndermek. Tüketicinin talep ve şikâyetlerini dinlemek. Vatandaşa Tüketici Hakları konusunda bilgi vermekte, sorunlarını ilgili yerlere ulaştırarak sonuçları takip etmek. İstanbul'daki muhtarları makamlarında ziyaret ederek. Mahallelerdeki sorunları yerinde tespit etmek, çözüme kavuşturmak. Hizmeti daha kolay ulaştırılabilir kılmak ve birebir görüşme kolaylığı sağlamak amacıyla; İstanbul'un çeşitli ilçelerinde şubeler açılmaktadır. Bilgi Edinme Birimi; 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanununun uygulama yönetmeliğine göre 01/07/2004 tarihinden bu yana hizmet vermektedir. Başbakanlığa

yapılacak başvuruların ve Bakanlıklar ile Valiliklere yapılan müracaatların takibini yapmak, gibi çalışmalar ile Halkla İlişkiler Müdürlüğü İstanbul'a bir katma değerde bulunmak için çalışmalarına devam etmektedir.

3.İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANLIĞINA YAPILAN BİLGİ EDİNME BAŞVURULARI İLE İLGİLİ UYGULAMALAR VE BİLGİ EDİNME BAŞVURULARINA İLİŞKİN İSTATİSTİK BİLGİLERİ

3.1. BİLGİ EDİNME BAŞVURULARININ BİRİMLERE GÖRE DAĞILIMI

Aşağıdaki tabloda İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na yapılan bilgi edinme başvurularının birimlere göre dağılımı görülmektedir.

Tablo 2.5. Bilgi Edinme Başvurularının Birimlere Göre Dağılımı.

01/01/2004 - 01/01/2013 TARİH ARALIĞINDA GELEN BAŞVURULARIN BİRİMLERE GÖRE DAĞILIMI	
BİRİM	ADET
Sosyal Hizmetler Müdürlüğü	5889
İnsan Kaynakları Müdürlüğü	5463
Halkla İlişkiler Müdürlüğü	3206
İSKİ Genel Müdürlüğü	2212
İETT Genel Müdürlüğü	2090
Şehir Planlama Müdürlüğü	1874
Ulaşım Koordinasyon Müdürlüğü	1217
Planlama Müdürlüğü	1188
Toplu Ulaşım Hizmetleri Müdürlüğü	918

Raylı Sistemler Müdürlüğü	893
İlçe Belediye Başkanlıkları	869
İmar Müdürlüğü	857
Emlak Müdürlüğü	811
Altyapı Hizmetleri Müdürlüğü	756
Zabıta Daire Başkanlığı	708
Ulaşım Planlama Müdürlüğü	663
KİPTAŞ	585
Mesken Müdürlüğü	554
Halk Ekmek A.Ş	504
Harita Müdürlüğü	499
Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü	493
Eğitim Müdürlüğü	462
Diğer	12339
Toplam	45050

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na yapılan Bilgi Edime başvuruları şikâyet konusuna göre birimlere yönlendirilmektedir. Yukarıdaki tablo belirtilen tarih aralığında hangi birime ne kadar bilgi edinme başvurusu yönlendirildiğini göstermektedir. Diğer ibaresi ile kastedilen daha az başvuru yönlendirilen birimler olmaktadır.

3.2. BİLGİ EDİNME BAŞVURULARININ VATANDAŞA VERİLEN CEVAP ŞEKLİNE GÖRE DAĞILIMI

Aşağıdaki tabloda İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na yapılan bilgi edinme başvurularının vatandaşlara verilen cevap şekline göre dağılımı görülmektedir.

Tablo 2.6. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na Yapılan Bilgi Edinme Başvurularının Vatandaşlara Verilen Cevap Şekline Göre Dağılımı.

01/01/2004 - 01/01/2013 TARİH ARALIĞINDA GELEN BAŞVURULARIN CEVAP ŞEKLİNE GÖRE DAĞILIMI	
VERİLEN CEVAP ŞEKLİ	ADET
E-Posta	43849
Yazılı(Posta İle)	1090
Fax	63
Diğer	45
Yerinde İnceleme	3
Toplam	45050

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına yapılan Bilgi Edime başvuruları şikâyet konusuna göre birimlere yönlendirilir. İlgili birimlerden gelen cevabi yazılar; yukarıdaki tablo belirtilen cevap verme şekilleri ile vatandaşa gönderilir.

3.3. BİLGİ EDİNME BİRİMİNE GELEN BAŞVURULARIN ÇÖZÜM TİPİNE GÖRE DAĞILIMI

Aşağıdaki tablodan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Bilgi Edinme Birimi'ne gelen başvuruların çözüm tipine göre dağılımı görülmektedir.

Tablo 2.7. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Bilgi Edinme Birimi'ne Gelen Başvuruların Çözüm Tipine Göre Dağılımı.

01/01/2004 - 01/01/2013 TARİH ARALIĞINDA GELEN BAŞVURULARIN ÇÖZÜM TİPİNE GÖRE DAĞILIMI	
ÇÖZÜM TİPİ	ADET
15 İş Günü İçinde	43651
15 İş Gününden Önce	1352
	47
Toplam	45050

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına yapılan Bilgi Edime başvuruları şikâyet konusuna göre birimlere yönlendirilmektedir. İlgili birimlerin Bilgi Edinme Kanununa göre 15 iş günü içinde vatandaşa cevap vermesi gerekmektedir. Yukarıdaki tabloda vatandaşa 15 iş günü içerisinde, 15 iş günü dolmadan verilen cevap sayıları yer almaktadır.

3.4. BİLGİ EDİNME BİRİMİNE GELEN BAŞVURULARIN KURULA İTİRAZ BİÇİMİNE GÖRE DAĞILIMI

Aşağıdaki tabloda İstanbul Büyükşehir Belediyesi Bilgi Edinme Birimi'ne gelen başvuruların kurula itiraz biçimine göre dağılımı görülmektedir.

Tablo 2.8. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Bilgi Edinme Birimi'ne Gelen Başvuruların Kurula İtiraz Biçimine Göre Dağılımı.

01/01/2004 – 01/01/2013 TARİH ARALIĞINDA GELEN BAŞVURULARIN KURULA İTİRAZ BİÇİMİNE GÖRE DAĞILIMI	
KURULA İTİRAZ	ADET
Olumsuz	18
Olumlu	17
Kısmen Olumlu	5
Toplam	45050

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığına yapılan Bilgi Edinme başvuruları şikâyet konusuna göre birimlere yönlendirilmektedir. İlgili birimlerin vatandaşa göndermiş olduğu cevabi yazılar ile ilgili olarak. Bilgi Edinme Denetleme Kuruluna itiraz hakları bulunmaktadır. Yukarıdaki tabloda, verilen cevaplar ile ilgili Kurula yapılan itiraz biçimleri yer almaktadır.

3.5. BİLGİ EDİNME BAŞVURULARININ CEVAP BİÇİMİNE GÖRE DAĞILIMI

Aşağıdaki tablodan da yapılan bilgi edinme başvurularının cevap biçimine göre dağılımları görülmektedir.

Tablo 2.9. Yapılan Bilgi Edinme Başvurularının Cevap Biçimine Göre Dağılımı.

01/01/2004 – 01/01/2013 TARİH ARALIĞINDA GELEN BAŞVURULARIN CEVAP BİÇİMİNE GÖRE DAĞILIMI	
CEVAP BİÇİMİ	ADET
Olumlu	38848
Yönlendirildi	5098
Olumsuz	830
İncelemede	130
Kısmen Olumlu	96
	48
Toplam	45050

İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na yapılan Bilgi Edinme başvuruları şikâyet konusuna göre birimlere yönlendirilmektedir. İlgili birimlerin vatandaşlara göndermiş olduğu cevabi yazılar ile ilgili olarak. Yukarıdaki tabloda, verilen cevaplar ile ilgili cevap biçimleri yer almaktadır.

SONUÇ

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında yapılan önemli buluşlar ve teknoloji alanındaki hızlı ilerlemelerle birlikte ortaya çıkan dünyanın küreselleşmesi süreciyle beraber dünyada yönetim anlayışlarında da önemli değişimler olmuştur. Bunun etkileri kamu yönetiminde de hızla görülmüştür. Bunun neticesinde kamu yönetimi kurumsallaşma, yönetişim yani kurumsal yönetim, yönetimde şeffaflaşma, hesap verebilir olma, hizmet veriminde adalet ve eşitlik gibi kavramlarla tanışmıştır.

Kurumsal yönetim anlayışı, geleneksel yönetim anlayışının tersine kurum/kuruluşların faaliyetlerini gizli ve kapalı değil de halka açık bir şekilde yapmasına karşılık gelmektedir. Şeffaflık, adalet ve hesap verilebilirliğin sağlanması kurumsal yönetimin bazı prensipleri bulunmaktadır. Küreselleşme sonrasında bu prensiplere genel olarak yönetimlerde ve bununla birlikte kamu yönetiminde de sarılmış, bunlar yapılmakla vatandaşlarda kurum/kuruluşlara karşı güven oluşturulduğu gibi kurum/kuruluşların daha etkin hale gelmeleri ve verdikleri hizmetlerde etkinlik sağlamalarına yol açmıştır.

Kamu yönetiminde modern yönetim tekniklerinin uygulanmasının tarihi çok eskiye gitmemektedir. Bu nedenle yeni yönetim tekniklerinin kamu yönetimindeki uygulamalarına hala direnç gösterilebildiği görülmektedir.

Ülkemizde de çıkarılan Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, kurum/kuruluşlardaki uygulamalarında bunların kurumsallaşmalarının bir sonucu olarak vatandaşları faaliyetleri ile ilgili bilgilendirmeleri, bunun için vatandaşların taleplerini alacakları ve bu talepleri inceleyerek değerlendirecek birimler oluşturdukları ve bu suretle şeffaf yönetim sergilemelerini ve hesap verebilir kurumlar haline gelmelerini destekleyen çok önemli bir gelişmeyi oluşturmaktadır. Etkili uygulandığında vatandaşlar yönetim kararları hakkında doğrudan bilgilenebilir, yine kurum/kuruluşların sağladığı hizmetlerin etkinliği görülebilmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Başkanlığı'nda da böyle bir birim oluşturulmuş olup, bu birim vatandaşların bilgi edinme hakları çerçevesinde çeşitli taleplerini almakta, inceleyip talepte bulunan kişilere bir cevapta bulunmaktadır. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ndeki bu birim ve verdiği hizmetler, Büyükşehir belediyesinin halkla ilişkiler çalışmalarının önemli bir parçasıdır. İstanbul Büyükşehir Belediye

Başkanlığı bünyesinde oluşturulan Bilgi Edinme birimi başarıyla yaptığı hizmetleri sürdürmektedir. Böylece İstanbul Büyükşehir Belediyesi'ne vatandaşların güvenini de artırmaktadır. Bilgi edinme hakkının kullanılması böylece önem kazanmaktadır. Bilgi edinme hakkı yönetilenlerin yöneticilere duyduğu güvenin artmasında yardımcı olmaktadır. Bilgi edinme hakkı esasen vatandaşlara devleti denetleme yetkisi vermektedir. Bu yetkinin sonucu olarak da kamu kurumlarının vatandaşları bilgilendirmek adına bilgi edinme birimleri ve halkla ilişkiler birimleri kurmaları gerekmektedir. Bu bilgilendirme zorunluluğunun bir sonucu olarak bir kamu kuruluşu olan İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı da Halkla İlişkiler Müdürlüğü bünyesinde Bilgi edinme birimi ve ayrıca Beyazmasa birimlerini kurarak İstanbul halkını ve bilgi edinmek isteyen tüm vatandaşları Bilgi edinme kanunu sınırları çerçevesinde bilgilendirmektedir.

KAYNAKÇA

Ayanođlu, Taner, Bilgi Edinme Hakkı ve Yargısal Korunmasına İlişkin Bazı Sorunlar, **Legal Hukuk Dergisi**, 2004

Bakıcı, Sedat ve Yel, Özgecan Bakıcı, **Türk Ceza Kanunu, Ceza Muhakemesi Kanunu, Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun**, Adalet Yayınevi, Ankara 2009

Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, Kanun No. 4982, Kabul Tarihi: 9.10.2003, <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2003/10/20031024.htm#1> (Erişim 01.05.2014)

Bozdağ, Ahmet, “İdare Hukukunda İdarenin Hizmet Kusuru ve Danıştay Uygulaması”, **Türk İdare Dergisi**, Sayı: 468, Ankara 2010

Candan, Turgut, **Açıklamalı İdari Yargılama Usulü Kanunu**, Maliye ve Hukuk Yayınları, Ankara 2005

Canöz, Kadir, “Kamuda Halkla İlişkilerin Yeni Yüzü: Bilgi Edinme Yasası”, **Selçuk İletişim**, 5, 3, 2008, <http://www.eminkaya.net/indir/him11.pdf> (Erişim 22/05/2014)

Çolak, N. İlker, Bilgi Edinme Hakkının Sınırları ve Sınırlama Ölçütleri, 2005 <http://www.e-akademi.org/incele.asp?konu=B%DDL%DD%20ED%DDNME%20HAKKININ%20SINIRLARI%20VE%20SINIRLAMA%20%D6L%C7%DCTLER%DD&kimlik=1115826669&url=makaleler/nicolak-2.htm> (Erişim 25/05/2014)

Coşkun, Recai, “Küreselleşme ve Yerel Yönetimler İçin İmaları”, **Yerel Siyaset**, Okutan Yayınları, 1.Baskı, İstanbul, Ocak 2008, <http://www.yerelsiyaset.com/v4/medya/ysiyaset.pdf> (Erişim 09/05/2014)

Çukurçayır, M. Akif, Eroğlu, H. Tuğba ve Sağır, Hayriye, “Yerel Yönetişim, Katılım ve Kent Konseyleri”, **Yerel Politikalar - Akademik Araştırma ve Düşünce Dergisi**, Yıl:1, Sayı:1, Ocak-Nisan 2012, Çizgi Kitabevi, Konya

Devlet Planlama Teşkilatı, Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013), <http://pbk.tbmm.gov.tr/dokumanlar/kalkinma-plani-9-genel-kurul.pdf> (Erişim 28/05/2014)

Eryılmaz, Bilal, **Kamu Yönetimi**, Akademi Kitabevi, İzmir 1995

Gülşen, Hamdi, “5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu’nun Kapsamı”, **5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Kapsamında**

Güncel Mali Sorunlar kitabı içinde, (Editör: Erkan Karaarslan), Muhasebat Kontrolörleri Derneği Yayını, Yayın No:11, Ankara 2006, <http://www.erkankaraarslan.org/wp-content/uploads/2012/10/23.4.pdf>

Gürbüz, A. Osman ve Erginçan, Yakup, **Kurumsal Yönetim: Türkiye'deki Durumu ve Geliştirilmesine Yönelik Öneriler**, Literatür Yayıncılık, İstanbul 2004

İnanç, Hüsamettin ve Ünal, Feyzullah, "Türkiye'de Kamu Yönetiminin Denetlenmesinde Yönetimde Açıklığın Önemi ve Uygulanma Düzeyi", **Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 18, 2007

İstanbul Büyükşehir Belediyesi 2012 Faaliyet Raporu, http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/BilgiHizmetleri/Yayinlar/FaaliyetRaporlari/Documents/2012/iBB_Faaliyet_Raporu_pdf/ibb_faaliyetraporu_2012.pdf (Erişim Tarihi 28/05/2014)

Karaarslan, Erkan (Edit.), 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Kapsamında Güncel Mali Sorunlar, Ankara, Muhasebat Kontrolörleri Derneği Yayını, Yayın No:11, 2006, <http://www.erkankaraarslan.org/wp-content/uploads/2012/10/23.4.pdf> (Erişim 08/05/2014)

Kaya, Cemil, **İdare Hukukunda Bilgi Edinme Hakkı**, Seçkin Kitapevi, Ankara 2005

Koçak, S. Yaman, "Kamu Yönetiminde Açıklık İçin Bilgi Edinme Hakkı", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 23 /2010.

Köse, Yunus, Türkiye'de Kamu Mali Yönetiminde Yeniden Yapılanma ve 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununun Türk Kamu Mali Yönetim Sistemine Etkileri, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Tez Dan.: Yard. Doç. Dr. Temel Gürdal), Sakarya, Eylül 2008

OECD Raporu, **Kamu Hizmetinde Etik: Güncel Konular ve Uygulama**, 2007, <http://www.etikturkiye.com/etikfile/kamuh.pdf> (Erişim 20/05/2014)

Özkan, Yılmaz, 5018 Sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu Kapsamında İç Denetimin Değerlendirilmesi ve Öneriler, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Tez Dan.: Prof. Dr. Cemal İbiş), İstanbul 2008

Parlar, Ali ve Hatipoğlu, Muzaffer, **Türk Ceza Kanunu Yorumu**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2008

Seymen, Oya Aytemiz ve Bolat, Tamer, **Küreselleşme ve Çok Uluslu İşletmecilik**, 1.Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2005

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Kanun No: 2709 Kabul Tarihi: 7.11.1982, http://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa_2011.pdf (Erişim 20/05/2014)

T.C. İçişleri Bakanlığı – Strateji Geliştirme Başkanlığı, İç Kontrol Temel Terimler Sözlüğü -100 Kelimede İç Kontrol-, 2012, http://www.strateji.gov.tr/ortak_icerik/strateji/ickontrol/%C4%B0%C3%87%20KONTROL%20TEMEL%20TER%20S%C3%96ZL%C3%9C%C4%9E%20S%C3%96ZL%C3%9C%C4%9E.pdf (Erişim 09/05/2014)

T.C. Maliye Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, 5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, Ankara, Şubat 2006, <http://cp.dpu.edu.tr/upload/1015618992123/files/1-5018%20Kamu%20mali%20Y%C3%B6netimi%20ve%20Kontrol%20Kanunu.pdf> (Erişim 28/05/2014)

Yıldırım, Ramazan, **Türk İdare Hukuku Açısından İdari Başvurular**, Akader Yayınları, Diyarbakır 2003

Yılmaz, Ejder, **Hukuk Sözlüğü**, Yetkin Yayınları, Ankara 1992

Yılmaz, Baki ve Alkan, Alper Tunga, Muhasebenin Sosyal Sorumluluk Kavramı Açısından Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde, Kurumsal Yönetim Anlayışının Algılanma Biçimi Üzerine Bir Araştırma, 2009, http://www.researchgate.net/publication/26455240_MUHASEBENN_SOSYAL_SO_RUMLULUK_KAVRAMI_AISINDAN_KK_ve_ORTA_LEKL_LETMELERDE_KURUMSAL_YNETM_ANLAYIININ_ALGILANMA_BM_ZERNE_BR_ARATIRMA (Erişim 09/05/2014)

Yüksel, Cüneyt, “Türk Kamu Yönetiminde Etik Mevzuatı Değerlendirmesi ve Çözüm Önerileri”, <http://www.etikturkiye.com/etik/kam1/2CuneytYuksel.pdf> (Erişim 20/05/2014)

5018 Sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf> (Erişim 08/05/2014)

Milletlerarası Andlaşma, Karar Sayısı : 2010/56, Sayı : 27501, 22 Şubat 2010, Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisi (2010-2014), <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/02/20100222-1.htm> (Erişim 25/05/2014)

“01. İdare Kavramı”, <http://notoku.com/01-idare-kavrami/> (Erişim 28/05/2014)

Beyazmasa da AKOM'daydı, <http://www.ibb.gov.tr/tr-TR/Haberler/Pages/Haber.aspx?NewsID=18071> (Erişim 28/05/2014)

Kurumsal Yönetim Konuları, <http://www.bagimsizdenetimsinavi.com/kurumsal-yonetim-konulari.html> (Erişim 28/05/2014)

T.C. İçişleri Bakanlığı Araştırma ve Etütler Merkezi, Mülki İdare Amirlerinin Performans Kriterlerinin Belirlenmesi Araştırması (MİAPER), <http://www.arem.gov.tr/Arem/defaultarem.aspx?iccrik=24> (Erişim 28/05/2014)

http://tantalosmaket.blogspot.com.tr/2011_10_01_archive.html (Erişim 28/05/2014)

<http://www.uac.com.tr/uackurumsallasma21.htm> (Erişim 28/05-2014)

ÖZET

Yirminci yüzyılın ikinci yarısında yapılan önemli buluşlar ve teknolojik gelişmelerin beraberinde getirdiği dünyanın küreselleşme süreci dünyada birçok şeyin değişmesine sebep olmuştur. Örneğin küreselleşme sonrasında dünyada demokratikleşme hareketleri artmıştır. Bununla beraber yönetimde daha demokratik uygulamalara geçilmiştir. Yönetimde şeffaflık, denetime açılmayı kabul etme, hesap verebilirlik, eşit ve adaletli uygulamalar vb. kavramlar böylece önem kazanmıştır. Bu belirttiğimiz kavramlar kurumsallaşma ile ilgilidir. Kurumsallaşmanın prensiplerindedir.

Türkiye’de yakın zamanda Bilgi Edinme Hakkı Kanunu çıkarılmıştır. Vatandaşların yerel yönetimlerden, buralarda alınan yönetsel kararları, yaptıkları işlemlerini, bilançolarını, gerektiğinde başka kurumlar ile ilgili bilgileri, verdikleri hizmetleri vb. hususlarda bilgilenmeleri bu kanun ile bir hak olarak vatandaşlara tanınmıştır. Kanunun ülkemizde çıkarılması yerinde bir karar olup, çağdaş yönetimin gereği bulunmaktadır. Vatandaşlara tanınan bilgi edinme hakkı, kurumsal yönetimin bir gereği bulunmakta ve etkili uygulandığında yerel yönetimlerin demokratikleşmesine hizmet etmektedir. Bu nedenle İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nde de böyle bir birim oluşturulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Küreselleşme, Demokratikleşme hareketleri, Şeffaflık, Denetime açılma, Hesap verebilirlik, Eşit ve adaletli uygulamalar, Kurumsallaşma, Kurumsal yönetim, Prensip, Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, Yerel Yönetimler, İstanbul Büyükşehir Belediyesi.

ABSTRACT

With made important discoveries and technological advancements during the second half of the twentieth century has appeared globalization process caused to change many things in the world. For instance after the globalization, democratization movements increased in the world. Together this, in the management area more democratic practices have been made. So in the management, transparency, accept to opening audit, accountability, equal and fair practices etc. concepts gained importance. These indicated concepts are related to institutionalization. They are the principles of institutionalization.

Recently in Turkey a law called "Right to Information Act" has been legislated. With this right the citizens enabled to get information about the local administrations, for instance about in those administrations made decisions, operations, balance sheets, if required other information about the institutions, from them given services, etc. As a suitable implementation, this law is needed for contemporary management. Given to the citizens this right to access information related to the administrations is a requirement for corporate governance, and when it implemented effectively then serves to democratization of local administrations. For this reason in the Istanbul Metropolitan Municipality such a unit has been established.

Keywords: Globalization, Democratization movements, Transparency, Opening to audit, Accountability, Equal and fair practices, Institutionalization, Corporate governance, Principle, Right to Information Act, Local administrations, Istanbul Metropolitan Municipality.